

VredesMagazine

Jaargang 4 nummer 2 — 2e kwartaal 2011 — Prijs euro 2,50

- **Defensie in de klas**
- **Lange weg naar democratie in Iran**

Onderzoeks dossier:

- **Dreigende strijd om energie**

WikiLeaks – een rimpeling in de vijver

Een revolutie, *journalism 2.0*, trillende grondvesten: zelden was een marketingcampagne voor een actiegroepje zo massief en zo zelfversterkend.

Met de voeten op de grond, los van de hype valt te constateren dat onthullingen zoals die van WikiLeaks passen in de tijd van internet met nieuwe waarheden.

Op de eerste plaats moet geconstateerd worden dat onthullen van belang is.

Openbaarheid is van levensbelang voor democratie. Informatie bij en onder de overheid is van het volk en behoort toegankelijk te zijn. Daar horen die overheid en wetten zoals de Wob (Wet openbaarheid van bestuur) voor te zorgen. De mate van openbaarheid in landen als Nederland is mager en zelfs afnemend. Dit ondemocratische gedrag dient aan de kaak te worden gesteld.

Onthullen, zoals door WikiLeaks, is een belangrijk instrument daarbij. Het belang van WikiLeaks zit in het onthullen.

Met het onthullen komen verantwoordelijkheden. Zo moet je niet zelf gaan doseren en classificeren. Doet WikiLeaks wel. Zo moet je zorg dragen voor veiligheid van mensen die door de onthullingen object van bijvoorbeeld liquidaties kunnen worden. Doet WikiLeaks onvoldoende. Als je jezelf naast onthuller ook journalist noemt dan moet je meer doen dan onthullen sec, dan moet je duiding toevoegen. Dat doet WikiLeaks amper. Dat is volgens haar de taak van de klassieke persorganen. Dan moet je jezelf

geen journalist of *journalism 2.0* noemen, maar onthuller.

In het proces van volwassen worden van het internet zie je dat velen op dat platform zich journalist noemen.

Onthullen, meninkjes ventileren en zo meer – dat kan allemaal van belang zijn, maar het is pas journalistiek als er duiding aan toegevoegd wordt. Dat geldt voor alle data-dumpers, bloggers, en ook voor WikiLeaks.

Voorbij deze kritiek geldt dat WikiLeaks eerst en vooral een belangrijke onthuller is. Een die past in een traditie. Een traditie ouder dan internet, maar daar wel zeer door versterkt. Een traditie met zijn grondvesten in de jaren zestig van de vorige eeuw en met grote spelers zoals bij voorbeeld Cryptome (een andere site waar documenten worden gepubliceerd – red. VM). WikiLeaks past in de trend naar open data.

Wat erg opvalt, is dat de kwaliteit en het belang van de onthullingen van WikiLeaks afnemen en dat de reguliere journalistiek er steeds zwakker, inhoudslozer en hyperiger mee omgaat.

De IJslandse onthullingen van WikiLeaks waren *breaking news*, zo ook die video over de luchtaanval op burgers in Irak. De *war logs* over Irak en Afghanistan hadden dit al iets minder. De *diplomatic cables* (diplomatieke rapportages) die nu onthuld worden, zijn nog amper interessant. Althans inhoudelijk. Het belang van de onthullingen uit de cables zit vooral in de methode.

De onbelangrijkheid van de onthullingen in de cables hangt samen met meerdere factoren. Zo wordt er gedoseerd, traag en niet geduid onthuld. Rijp en groen door elkaar, dat is zeer vermoeiend en eigenlijk een schoffing van nieuwsconsumenten. De reguliere pers pakt het vervolgens te hyperig op.

Van belang was geweest om niet te zoeken naar borreltafelanekdotes, maar naar waar de geheime diplomatie afwijkt van de officiële politiek. Kortom het zoeken naar ondemocratisch gedrag door regeringen. Documenten die dit onderbouwen zitten er tussen, bijvoorbeeld dat de VS de PKK met geld en wapens steunt, terwijl het formeel de PKK als een terroristische organisatie ziet. Dat dit soort zaken tot nu toe amper uit de onthullingen van de cables naar voren komt, hangt samen met de zojuist gesignaleerde gebreken bij WikiLeaks en de reguliere pers.

WikiLeaks is van belang voor debat over hacken en lekken en voor debat over open data en internet. Die debatten zullen we zelf moeten voeren met de voeten op de grond en zonder de verdwazingen die ontstaan zodra termen als internet en nieuwe media opduiken. Onthullen en duiden blijven gewoon ambachten.

Roger Vleugels

Juridisch adviseur openbaarheid van bestuur

COMMENTAAR

COLOFON

VREDESMAGAZINE 2e KWARTAAL 2011 Uitgave van de vereniging VredesMedia waarin samenwerken: Haags Vredesplatform (HVP), Humanistisch Vredesbestuur (HVB), Vereniging Pais, Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop, Antimilitaristies Onderzoekskolлекief VD AMOK, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) afdeling Nederland. In VredesMagazine zijn de tijdschriften Kernwapens Weg!, VD AMOK en de dikke nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders opgegaan. De dunne nummers van Vredeskoerier 't Kan Anders blijven vier maal per jaar verschijnen. **REDACTIE:** Jan Bervoets, Hans Feddema, Benno Houweling, Kees Kalkman, Klaas Meijer, Anke Polak, Jan Schaake, Guido Schokker, Barbara Smedema, Egbert Wever **AAN DIT NUMMER WERKTE NAAST DE AUTEURS MEE:** Daan van der Burgh, David-Jan Donner, Jip van Dort, Chris Geerse, Wendela de Vries. De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van een geplaatst stuk. De tekst van artikelen mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Copyrights van foto's en tekeningen berusten bij de desbetreffende fotograaf /illustrator. **FOTOREDACTIE:** Hans Bouton, Anne Vaillant **MEDEWERKENDE FOTOGRAFEN EN ILLUSTRATOREN:** Eric Beaugard, Jan Bervoets, Joop Blom, Alphonso Braggs, Kristian Buus, Charbel, Charlie Compuesto, Karen Eliot, Ad van de Graaf, Len Munnik, Boyd Noorda, Peleia, Thomas Roebbers, Sylvia Wilbrink, Jeff Zimmerlin **VORMGEVING:** Jimmy Slothouwer **DRUKKER:** Drukkerij Mezclado, Tilburg **ABONNEMENTEN:** Interesse of aanmelding voor een abonnement op Vredesmagazine kan kenbaar gemaakt worden bij de redactie van VredesMagazine of bij een deelnemende organisatie. Een jaarabonnement op VredesMagazine (4 nummers) kost 10 euro. U kunt een abonnement nemen via info@vredesmagazine.nl of 015 7850137. **GIFTEN:** Bedragen die abonnees overmaken boven het verschuldigde abonnementsgeld worden beschouwd als gift voor het werk van de in VredesMagazine samenwerkende organisaties. **CONTACT VREDESMEDIA:** Vlamingsstraat 82 2611 LA Delft, 015 7850137, info@vredesmedia.nl, www.vredesmedia.nl. **REDACTIEADRES:** Obrechtstraat 43 3572 EC Utrecht tel. 030 8901341 e-post info@vredesmagazine.nl. Artikelen naar redactie@vredesmagazine.nl. **KOPIJSLUITING VOLGENDE NUMMER:** 25 mei. Verschijningsdatum volgend nummer: 29 juni. **ISSN 1876-0724**

WIKILEAKS: EEN RIMPELING IN DE VIJVER 2

Het gaat erom uit te zoeken waar de officiële politiek afwijkt van de geheime diplomatie
Roger Vleugels

‘DE DEMOCRATISERINGSBEWEGING IN IRAN HEEFT NOG EEN LANGE WEG TE GAAN’ 4

Interview met Irandeskundige Peyman Jafari
Jip van Dort

LEGER EGYPTE – LEGER DES HEILS? 7

Trad het Egyptische leger terughoudend op omdat ook zij hervormingen wensen of enkel om het conflict te de-escaleren?
Robert Soeterik

DEFENSIE IN DE KLAS? 8

Scholen worden gebruikt om nieuwe militairen te werven en het imago van het leger te verbeteren
Mark Akkerman

OPGEBORGEN VOOR HET NAGESLACHT 10

Den Haag weigert lering te trekken uit Irak-onderzoek
Martijn de Rooij

BERTRAND RUSSELL TRIBUNAAL OVER PALESTINA 12

In Londen en Barcelona bogen de leden van het Russelltribunaal zich over de medeplichtigheid van bedrijven en de Europese Unie aan schendingen van het internationale recht door Israël
Anke Polak

WANDELEN VOOR VREDE 14

Sjors Beenker over de leermomenten van vier Israëlische deelnemers aan de ‘Walk about love 2009’
Sjors Beenker

ER ZIJN OOK NOG ANDERE APEN BOOS 16

ANGRY – jong en radicaal in het Nederlands Fotomuseum laat vooral de burgerschrik zien
Jan Bervoets

FOTOPAGINA’S KAZZA ELIOT 18

Protest missie Kunduz – Clowns bij GroenLinks-congres

DOSSIER: DREIGENDE STRIJD OM ENERGIE 21

Jan Bervoets, Martin Broek, Jip van Dort, Kees Kalkman, Karel Koster, Kees Nieuwerth, Jan Schaake

EN VERDER:

COLUMN 11

Harry Zevenbergen

COLUMN 13

Hans Feddema

GEWELDLOOSHEID VOOR BEGINNERS 15

SPRINGSTOF 17

Frank Slijper en Wendela de Vries

OVERZICHT VAN BIJ VREDESMAGAZINE AANGESLOTEN ORGANISATIES 20

KORTE BERICHTEN 33

Chris Geerse

SIGNALERINGEN 35

GEDICHT VAN REMCO CAMPERT 36

FOTO VOORPAGINA:
18 februari, Tahrirplein,
Caïro. Open dag van het
Egyptische leger
Foto: Charbel

‘De democratiseringsbeweging in Iran heeft nog een lange weg te gaan’

Midden 2009 publiceerde Irandeskundige Peyman Jafari het boek *Het andere Iran, Van de revolutie tot vandaag*. Daarin doorbrak hij het eenzijdige beeld van een fanatiek fundamentalistisch, irrationeel en antiwesters land dat over zijn geboorteland bestaat. Een interview met Jafari over een dreigende oorlog, hypocrisie en hoop op een betere toekomst voor Iran.

Geregeld gaan er in de media en politiek stemmen op, vooral in de Verenigde Staten en Israël, maar ook in Europa, om een oorlog tegen Iran te beginnen. In december vorig jaar riep Tweede Kamerlid Wim Kortenoeven van de PVV hier nog toe op. Het belangrijkste argument voor een militaire actie tegen Iran is dat het land aan een kernwapen zou werken. Om maar meteen met de deur in huis te vallen, werkt Iran aan zo'n bom?

Sinds 2003 heeft het Internationaal Atoomenergie Agentschap honderden inspecties in Iran uitgevoerd en zijn er in de nucleaire installaties camera's geplaatst, maar er zijn tot nu toe geen bewijzen gevonden dat Iran de nucleaire technologie voor militaire doeleinden ontwikkelt. Ik denk zelf dat Iran eerder werkt aan de ontwikkeling van kernenergie, tot een niveau dat het de capaciteit zal hebben om een kernwapen te maken. De reden dat Iran die capaciteit wil, is dat de militaire top van Iran het gevoel heeft onder een permanente oorlogsdreiging te verkeren. Je moet bedenken dat ze zich omsingeld voelen door Amerikaanse troepen in het westen (Irak), het oosten (Afghanistan), het noorden (militaire bases in voormalige Sovjet-landen) en in het zuiden (oorlogsschepen in de Perzische Golf en militaire bases in de Golfstaten en Saoedi-Arabië). In zijn memoires heeft George Bush bovendien toegegeven

dat hij na de inval in Irak door wilde gaan naar Iran. Het gevaar is dus dat Iran door blijvende agressieve politiek van de Verenigde Staten en Israël juist in de richting van het ontwikkelen van kernwapens geduwd wordt.

Maar ik denk ook dat de Iraanse leiders zelf onderling erg verdeeld zijn. Een deel denkt dat alleen het hebben van de capaciteit om kernwapens te maken een garantie kan zijn om niet aangevallen te worden (zie Noord-Korea), terwijl een ander deel denkt dat dit geen garantie biedt omdat ze weten dat Iran nooit in staat zal zijn om die kernwapens daadwerkelijk in te zetten – Iran zou namelijk na een nucleaire aanval door de duizenden kernkoppen die de Verenigde Staten en Israël bezitten totaal vernietigd worden.

Een ander veel gehoord argument om Iran aan te vallen is omdat het internationale terreurbewegingen zou steunen. Klopt deze beschuldiging?

Het is een bekend feit dat Iran steun geeft aan bewegingen als Hamas en Hezbollah, maar ik denk niet dat dit een oorlog rechtvaardigt. Ten eerste is het de vraag wie definieert wat terrorisme is. Op het moment dat er tienduizenden onschuldige burgers in Irak en Afghanistan gedood worden om bijvoorbeeld Saddam Hussein of de Talibanleiders uit te schakelen, wordt dat eufemistisch *collateral*

Foto: Joop Blom

PEYMAN JAFARI

damage genoemd, terwijl dat in de ogen van de bevolking van het Midden-Oosten niets anders is dan staatsterrorisme. Het verpulveren van onschuldige mensen en hun huizen met de modernste raketten is niet beschaafder dan zelfmoordaanslagen. Ik vind beide afschuwelijk. In plaats van het simpelweg aannemen van de term 'terrorisme' zouden we het moeten deconstrueren om te kijken hoe en waarom het gebruikt wordt.

Ten tweede zou er een onderscheid gemaakt moeten worden tussen terrorisme en legitiem gewapend verzet tegen een bezettingsmacht. Dat laatste wordt zelfs door de VN erkend in artikel 1(4) van het Protocol I van de Geneefse Conventie. Hamas en Hezbollah zijn in de kern verzetsbewegingen. Zij verkrijgen hun populariteit niet in de eerste plaats om hun religieuze ideeën, maar omdat ze zich verzetten tegen het Israëlijs leger. Daarbij gebruiken ze helaas ook middelen die daadwerkelijk terroristisch zijn (dat geldt vooral voor Hamas), maar je kunt het hele spectrum van hun activiteiten niet terugbrengen tot die daden, hoe

Foto: Joop Blom

verschrikkelijk die ook zijn. Zij zetten ook sociale projecten op tegen armoede en verdedigen, zoals Hezbollah in de zomer 2006 deed, hun land tegen militaire aanvallen van Israël.

Die terroristische daden vinden dus plaats binnen het kader van een in het algemeen legitiem verzet en zijn bovendien een resultaat van asymmetrie in krachtsverhoudingen. Simpel gezegd, Israël heeft kernwapens en met dank aan de Verenigde Staten een van de modernste en sterkste legers van de wereld, terwijl Hamas en Hezbollah het moeten doen met zelf gemaakte wapens en wat zij van Iran kunnen krijgen. Individueel terrorisme is daarom vaak een wanhoopsdaad, in tegenstelling tot het staatsterro-risme dat Israël bijvoorbeeld eind 2008/begin 2009 nog in Gaza uitrichtte.

Dat brengt me bij het derde punt en de kern van de vraag. De reden dat Iran Hamas en Hezbollah steunt is niet los te zien van het geopolitieke spel in het Midden-Oosten. Sinds de Iraanse Revolutie van 1979 heeft de Verenigde Staten er alles aan gedaan om Iran te verzwakken en de machtsbalans in eigen voordeel te veranderen. Daarom steunde de Verenigde Staten Saddam Hussein toen hij in 1980

Iran aanviel. Zelfs toen hij gifgassen inzette tegen Iraanse troepen en de eigen Koerdische bevolking, keerde de Verenigde Staten zich niet tegen hem. En nu nog steunt de Verenigde Staten de meest gruwelijke dictators in de regio, zoals Mubarak van Egypte tot hij door een revolutie werd onttroond en de koningshuizen van Saoedi-Arabië en de Golfstaten. In die context is de steun van Iran aan Hamas en Hezbollah niet anders dan gecal-culeerde *Realpolitik* zoals de Verenigde Staten die ook bedrijft.

Opnieuw zien we dat religieuze motieven daar weinig mee te maken hebben. Iran zwijgt bijvoorbeeld over de verschrikkelijke onderdrukking van de Tsjetsjenen door Rusland, omdat het een bondgenoot is tegenover de expansie van Amerikaanse macht in de Kaukasus.

Sommige journalisten en activisten, onder wie Seymour Hersh en Scott Ritter, beschuldigen de Verenigde Staten er juist van dat het zelf terrorisme steunt. Iraanse organisaties zouden geld en andere hulp krijgen om aanslagen te plegen om het land te destabiliseren. Klopt dit?

Hersch en anderen hebben inderdaad uitvoerig hierover gepubliceerd. Het is

15 FEBRUARI, AMSTERDAM. DAG VAN INTERNATIONALE SOLIDARITEIT. LINKS VAN JAFARI: MOHAMMED RABBAE, RECHTS IKRAM CHIDI.

bijvoorbeeld bekend geworden dat de Verenigde Staten na de bezetting van Irak geheime operaties over de grens in Iran heeft uitgevoerd. Daarvoor hebben ze vaak gebruik gemaakt van leden van de Mujahedin-Khalq die nog tot een aantal jaren terug in veel Westerse landen op de lijst van terroristische organisaties stonden, maar nu alleen uit puur politieke redenen daarvan af zijn gehaald. Nog verontrustender vind ik de opdracht die de regering Bush aan het Pentagon had gegeven om een uitgebreid onderzoek te doen naar 'de etnische spanningen' in Iran. Het doel hiervan mag duidelijk zijn.

In de discussie in politiek en media ligt de nadruk heel sterk op kernwapens, terrorisme en mensenrechten. Aan de geopolitieke dimensie wordt vrijwel geheel voorbijgegaan, ook al ligt Iran in een strategische regio en heeft het grote voorraden olie en gas in de grond. Welke rol speelt dit in het conflict?

Geopolitiek speelt een zeer belangrijke rol. Bijna tweederde van de oliereserves in de wereld ligt rondom de Perzische Golf. Per dag passeren bijna dertien olietankers door de Straat van Hormuz in en uit de Perzische Golf – dat is een derde van alle zeetransport van olie. Olie is daarom niet alleen vanuit economisch oogpunt zeer belangrijk – het aan olie verslaafde kapitalisme zou er geen dag zonder kunnen – maar ook vanuit geostrategisch overwegingen. Door de Perzische Golf militair te controleren, maakt de Verenigde Staten zelfs hun grootste concurrenten, zoals China, maar ook hun bondgenoten, zoals Europa, van zich afhankelijk.

Net als zijn voorganger kiest ook de huidige Amerikaanse president Barack Obama voor een confrontatiepolitiek. Strengere economische sancties moeten Iran ertoe bewegen af te zien van het nucleaire programma, terwijl 'all options on the table' blijven liggen, een eufemisme voor oorlog. Wat is het effect van deze sancties?

De sancties zijn tot nu toe niet in staat gebleken om de Iraanse regering van koers te doen veranderen. Overigens is dat in

Ten derde is de democratiseringsbeweging in Iran het grootste slachtoffer van de sancties geworden. De regering gebruikt de sancties als excuus om opposenten nog harder te onderdrukken. Bovendien creëren de sancties en de oorlogsdreiging bij delen van de bevolking het gevoel dat het nu geen tijd is voor democratische experimenten, want buitenlandse machten zouden daarvan misbruik kunnen maken. Dat wantrouwen heeft in Iran sterke historische wortels. Westerse interventies zijn een deel van het nationale bewustzijn. De Verenigde Staten en Engeland wierpen in 1953 de democratisch gekozen premier Mossadeq met een staatsgreep omver, omdat hij de olie wilde nationaliseren.

Wat is er nodig om de huidige impasse tussen de Verenigde Staten en Iran te doorbreken?

Laat ik voorop stellen dat ik het Iraanse regime absoluut verwerpelijk vind en het liever vandaag dan morgen zie verdwijnen en plaatsmaken voor een democratie waarin Iraniërs vrijheid en gelijkheid kunnen realiseren. Maar ik denk dat de internationale spanningen rondom Iran juist die strijd voor democratisering ondermijnen.

Om uit de impasse te komen, is het ten eerste nodig om te begrijpen wat het Iraanse regime wil. Daar schort het helaas op dit moment aan bij de Westerse regeringen die pretenderen dat het regime alleen maar uit irrationeel fanatisme handelt. Het Iraanse regime is zeer repressief, maar het is niet gek. Zelfs achter de idiote retoriek van Ahmadinejad schuilt de drang naar erkenning als een regionale macht. Paradoxaal genoeg vraagt Iran dus om aandacht. Iran zal, los van wat voor regering er aan de macht is, een belangrijke regionale speler zijn en ik denk dat die erkenning al veel van de problemen uit de weg zal ruimen. Dat is de voorwaarde voor onderhandelingen op gelijk niveau.

Bovendien ben ik ervan overtuigd dat het de weg zal openen voor vergaande binnenlandse ontwikkelingen tot en met de val van het huidige regime door toedoen van de eigen bevolking. Maar dan zullen de Westerse regeringen en vooral de Verenigde Staten het Midden-Oosten niet meer moeten behandelen als hun achtertuin.

De laatste weken laat de Groene Beweging in Iran weer stevig van zich horen. Hoe

ziet de (nabije) toekomst van deze beweging eruit?

De democratiseringsbeweging in Iran heeft met de recente protesten laten zien dat ze niet verdwenen is zoals het regime beweerde. Sinds de protesten van zomer 2009 tegen verkiezingsfraude is er anderhalf jaar van repressie en arrestaties voorbij gegaan, maar nog steeds laten velen zich niet intimideren en roepen luid om democratie.

Ik denk alleen dat deze beweging nog een lange weg te gaan heeft voordat ze daadwerkelijk in staat zal zijn om het regime te veranderen. Ten eerste zal de sociale basis van de beweging uitgebreid moeten worden van de stedelijke middenklasse naar de lagere klassen, namelijk de werknemers, de boeren en de stedelijke armen. Daarvoor moet de eis van politieke vrijheden gekoppeld worden aan sociale eisen zoals verhoging van de lonen en bestrijding van armoede en ongelijkheid. Wat zowel in Tunesië als in Egypte tot de val van de presidenten leidde, was het moment dat werknemers met stakingen het strijdtoneel betraden, want demonstraties alleen zijn niet genoeg.

Ten tweede zou de beweging in Iran zich moeten verbinden met de vrijheidsstrijd in de rest van de regio. Op dit moment probeert het Iraanse regime te profiteren van de protesten in de regio door zich aan hun kant te scharen en zichzelf als de oppositie tegenover de Verenigde Staten te presenteren, wetende dat veel demonstranten in de Arabische landen tegen de Verenigde Staten gekant zijn wegens hun steun aan de dictators. De Iraanse democratiseringsbeweging moet juist laten zien dat zij niet heult met de Verenigde Staten, zoals het regime beweert, maar samen met de andere bewegingen in de regio streeft naar democratie en bevrijding van Amerikaanse overheersing van de regio. Dat zijn namelijk de essentiële impulsen die de ontwikkelingen in het Midden-Oosten in de komende periode zullen voortdrijven: bevrijding van binnenlandse en buitenlandse overheersers.

Interview: Jip van Dort

Peyman Jafari is auteur van Het andere Iran, Van de revolutie tot vandaag, Ambo/Anthos, 2009, 208 blz., ISBN: 9789026321917

Blog van Jip van Dort:
jip-van-dort.blogspot.com

Maar ik denk ook dat de Iraanse leiders zelf onderling erg verdeeld zijn

de geschiedenis bijna nooit gelukt met sancties. Ze hebben echter wel drie belangrijke onbedoelde effecten gehad. Ten eerste hebben ze de Iraanse staat en vooral de militaire macht versterkt. De sancties hebben namelijk de private sector verlamd, waardoor de staat en de militairen steeds meer economische functies op zich nemen om de sancties te omzeilen of te verzachten. De regering is ook in politieke zin versterkt, omdat ze met verwijzing naar het buitenlandse gevaar nog meer macht naar zich toetrekt.

Ten tweede raken de sancties niet de regering maar de gewone bevolking. Er is al een tekort aan sommige medicijnen ontstaan en veel bedrijven gaan dicht en ontslaan hun werknemers. Er storten ook regelmatig vliegtuigen neer die geen onderdelen kunnen krijgen voor reparaties.

Leger Egypte – leger des heils?

In Egypte heeft de brede protestbeweging de eerste ronde in haar confrontatie met het zittende regime gewonnen en wel door een combinatie van factoren: haar morele overwicht (dat nog is versterkt door het geweldloze karakter van het protest), de macht van het getal en voorts de sympathie van de publieke opinie binnen Egypte en ver daarbuiten. Daarmee heeft zij het zittende regime feitelijk de mogelijkheid ontzegd om zijn repressieve apparaat tegen de demonstranten in te zetten.

Dit repressieve apparaat bestaat behalve uit een politiemacht (van een half miljoen man) en een geheime dienst (omvang groot, maar onbekend), uit de Nationale Garde (60.000 man) en uit de met Nederlandse pantservoertuigen uitgeruste Centrale Veiligheidsmacht (325.000 man). Daarnaast zijn er de reguliere strijdkrachten, waarvan het leger rond een half miljoen manschappen omvat.

Vooral over de opstelling van het leger in de confrontatie van de afgelopen weken is veel te doen geweest. Binnen zijn gelederen vermoedde men sympathie voor de protestbeweging. Dat zou af te leiden zijn geweest uit zijn terughoudende optreden. Voeg daarbij de verbredering tussen demonstranten en soldaten op het Tahrir Plein en elders.

CONFLICTBEHEERSING

Maar klopt dit eigenlijk wel? Het terughoudende optreden zou immers evengoed kunnen passen binnen het kader van conflictbeheersing. En wel om te voorkomen dat de revolutie op een revolutie zou uitdraaien, waarbij de machtsverhoudingen binnen de Egyptische samenleving fundamenteel gewijzigd zouden worden.

Sinds de staatsgreep van de Vrije Officieren in 1952 en de revolutie die daarop is gevolgd, is het leger de belangrijkste steunpilaar van opeenvolgende regimes geweest, ook van dat van de gehate Hosni Mubarak. Desondanks bleef het leger - vanwege zijn rol in revolutie en de oorlo-

KONING FAROEK VOORAFGAAND AAN DE EGYPTISCHE STAATSGREEP DOOR NASSER IN 1952

gen die het tegen Israel heeft gevoerd - beschikken over een groot prestige bij de bevolking.

Onder het Mubarak-regime is het leger door middel van omvangrijke investeringen nauw verweven geraakt met lucratieve sectoren van de economie, waaronder de militaire industrie, de voedingsmiddelenindustrie en de agro-business. Het management binnen de betreffende bedrijven lag in handen van gepensioneerde officieren. Van overheidscontrole was geen sprake.

Op grond van dit alles stond er in de confrontatie van de afgelopen weken ook voor het leger veel op het spel. Bij een revolutie zou zijn positie binnen de Egyptische samenleving ongetwijfeld ter discussie komen te staan en zou het in ieder geval met zijn twijfelachtige economische activiteiten gedaan zijn.

BELANGEN

Bijgevolg was vooral het officierskorps er veel aan gelegen om het zover niet te laten komen. In een poging de revolutie te de-escaleren heeft men al snel de Mubarak-

rak-clan laten vallen en formeel een welwillende opstelling tegenover de hervormingseisen van de protestbeweging ingenomen. Wellicht is er nog meer in de aanbieding.

Een en ander geeft reden om te veronderstellen, dat het leger zijn opstelling tegenover de protestbeweging zal wijzigen, indien en zodra deze met hervormingseisen komt die de kern van het regime - en daarmee de belangen van het leger - raken. Alleen grote verdeeldheid binnen het leger zal de legerleiding in dat geval van een krachtige opstelling tegenover de protestbeweging afhouden. In dit verband is het van belang te weten, dat het leger voor de helft uit dienstplichtigen bestaat. Die vormen een afspiegeling van de Egyptische samenleving en hadden onder het Mubarak-regime met dezelfde problemen te kampen als de demonstranten.

Robert Soeterik,
antropoloog verbonden aan
Middle East Research Associates
(MERA) te Amsterdam

Defensie in de klas?

In de Verenigde Staten is het niet ongebruikelijk dat vooral kansarme jongeren via hun school benaderd worden door de krijgsmacht en vervolgens door vasthoudende wervingsofficieren bijna letterlijk het soldatenbestaan in geslept worden, waarbij hun ouders zoveel mogelijk buitenspel gezet worden. In Nederland zijn zulke praktijken gelukkig onbekend. Toch spant defensie zich ook hier in om scholen te gebruiken voor werving van nieuwe militairen en voor bevordering van het imago van de krijgsmacht.

Toen het leger enkele jaren geleden met forse personeelstekorten kampte, haalde defensie werkelijk alles uit de kast om de aanwas van nieuwe rekruten te bevorderen. Er werd bijvoorbeeld gesproken over het voor de klas zetten van militairen, om vakken als lichamelijke opvoeding en maatschappijleer te geven, en om scholieren warm te maken voor een militaire loopbaan.

Dat plan kreeg uiteindelijk geen voet aan de grond. En met de aangekondigde bezuinigingen en de daaruit voortvloeiende afslanking van het leger zijn de wervingsinspanningen recentelijk weer behoorlijk teruggeschroefd. De luchtmacht heeft op het moment een instroombeperking en ook de marine heeft maar voor een beperkt aantal functies vacatures openstaan. Nieuwe aanwas blijft desondanks nodig, en daarvoor wordt vooral op jongeren gemikt.

Een eigen MBO-opleiding ter voorbereiding op een baan in de krijgsmacht, gastlessen op scholen en sponsoring van onderwijsgerelateerde activiteiten zijn voorbeelden van hoe scholen in die wervingspogingen betrokken worden.

Daarnaast richten de inspanningen van defensie richting scholen zich ook steeds meer op het imago van de krijgsmacht. Volgens minister Hillen, in zijn Machiavellilezing van afgelopen februari, is de Nederlandse samenleving zich immers volstrekt onvoldoende bewust van het belang van het leger en is het hoog tijd de maatschappelijke waardering flink op te krikken (en ongetwijfeld bijgevolg minder te bezuinigen).

Waar in de werving de nadruk vooral ligt op de stoere, avontuurlijke elementen, worden militairen als het zo uitkomt ook gepresenteerd als een soort kruising tussen mensenrechtenactivisten en ont-

wikkelingswerkers. Als we de aangeboden spreekbeurtpakketten mogen geloven, is de krijgsmacht de grootste vredebrengende instantie in de wereld.

DE STOERSTE OPLEIDING VAN NEDERLAND

De meest directe invloed van defensie op het reguliere onderwijs is te vinden in het MBO. Liefst 30 Regionale Opleidingscentra (ROC's) bieden inmiddels de instroomopleiding 'Veiligheid en Vakmanschap' aan. Jongeren vanaf 15 jaar worden hierin klaargestoomd voor een militaire loopbaan: "Tijdens de opleiding, die je voorbereidt op een functie als soldaat/matroos/marinier of korporaal (niveau 2, duur: 18-24 maanden) of onderofficier (niveau 3, duur: 30-36 maanden), krijg je je training op de plek waar je mogelijk komt te werken: de kazerne of aan boord van een schip. Je bent prak-

tijkgericht bezig en doet daarnaast veel aan sport. We noemen het dan ook niet voor niets de stoerste opleiding van Nederland.”

Er is weinig weerstand tegen deze wel heel duidelijke militarisering van een deel van het onderwijs. Een motie van toenmalig SP-kamerlid Remi Poppe over het beperken van lesgeven door militairen op ROC's kreeg in december 2007 slechts steun van zijn eigen partij, GroenLinks en de Partij voor de Dieren.

Ook eerdere pogingen om vooral de jonge leeftijd waarop aan de opleidingen begonnen kan worden aan de kaak te stellen, werden door defensie en de meerderheid van de politiek weggevuurd. Het zou juist belangrijk zijn om jonge schoolverlaters die belangstelling hebben voor defensie maar nog te jong zijn om echt in dienst te treden, via deze instroomopleiding te binden en daarmee te voorkomen dat ze voor hun zeventiende al een andere beroepskeuze gemaakt hebben. Een dubieuze, maar helaas nogal succesvolle redenering: de instroomopleidingen leveren een belangrijk deel van de nieuwe militairen.

ECHTE MANNEN

De coördinator van de opleiding 'Veiligheid en Vakmanschap' aan één van de betreffende ROC's zegt het recht voor zijn raap: "Wij zijn op zoek naar echte mannen." Hoewel de opleiding uiteraard ook openstaat voor vrouwen, wordt hiermee de toon gezet: het zijn de typisch 'mannelijke' waarden als discipline, kracht, stoerheid, het zich schikken in de hiërarchie en dergelijke die er toe doen. Dat in een dergelijke wereld seksisme en heteroseksisme nog altijd welig gedijen is dan ook niet verwonderlijk.

'Echte bikkels' zijn het ook volgens een docent maatschappijleer die zijn leerlingen een gastles van militairen voorschotelde. Om de 'kleuterschoolregels' van de middelbare school moesten ze nu maar lachen, ze genoten van de discipline waar ze tegenwoordig aan werden onderworpen. Je kunt je afvragen wat voor wereldbeeld zo'n docent in het algemeen aan zijn leerlingen over probeert te brengen, maar veel soeps zal het niet zijn.

Hetzelfde valt te zeggen over de leerkrachten van een basisschool in Hengelo die een lespakket over veteranen ge-

bruikten: "Het is goed de kinderen te laten zien dat er mensen zijn die zich inzetten om de wereld beter te maken. Dat ook vredesmissieveteranen veel goed werk hebben gedaan, verdient meer aandacht." Kritische noten over de rol van de krijgsmacht in de wereld worden niet gekraakt, er wordt niet eens enige moeite gedaan om de eenzijdige propaganda van defensie met andere meningen te confronteren en daarmee enige balans te brengen in wat de leerlingen verteld wordt.

Dit leidt ertoe dat scholieren die een gastles hebben gekregen braaf de sprookjes overnemen die door de militairen opgedist worden en volslagen krankzinnige verslagen opstellen waarin gesteld wordt dat "de Koninklijke Luchtmacht er voor is om mensen te helpen" en: "Een paar landen waar de Landmacht vrede bewaard heeft zijn: Irak, Noord-Afghanistan (met Zuid zijn ze momenteel bezig) en Bosnië."

Zoals gezegd werd een eerder voorstel om militairen als docent voor de klas te zetten niet doorgezet. Recentelijk kwam CDA-kamerlid Jack Biskop met een nieuwe versie van dit onzalige plan: om meer mannen in het basisonderwijs aan de slag te krijgen – blijkbaar gewenst – moet er maar geworven worden onder militaire instructeurs die hun baan dreigen te verliezen. "Tenslotte hebben zij affiniteit met het overbrengen van kennis en vaardigheden," aldus Biskop. De regering stond niet onwelwillend tegenover zijn suggestie.

LESPAKKET

Tijdens de Nederlandse militaire missie in Uruzgan bracht het Ministerie van Buitenlandse Zaken een lespakket 'Vrede en Veiligheid' voor het voortgezet onderwijs uit, met speciale aandacht voor deze missie. D66-leider Alexander Pechtold stelde het gebrek aan objectiviteit van dit lespakket aan de orde. Hij vond dat er een te eenzijdig beeld van de situatie in Uruzgan werd geschetst en de discussie over de term 'wederopbouwmissie' niet goed werd weergegeven. De regering wierp de kritiek "verre van zich" en bleef achter de inhoud van het lespakket staan.

'Verhalen van veteranen' is een ander lespakket, ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Onderwijs in verband met de Nederlandse veteranendag. Het materiaal richt zich op 10- tot 15-jarigen. Hoewel de verhalen van de veteranen zelf wel enige nuances geven, wordt ook hier-

in een zeer eenzijdig beeld van de krijgsmacht en militair optreden geschetst, tot aan de bewering dat de Nederlandse militaire aanwezigheid in Nieuw-Guinea noodzakelijk was vanwege "steeds meer incidenten."

Te vrezen valt dat veel scholen lespakketten zoals bovenstaande simpelweg overnemen in hun lessen en daarmee klakkeloos eenzijdige overheidspropaganda het onderwijs inpompen.

SPONSORING

Naast deze meer structurele pogingen om invloed in het onderwijs te krijgen, zoekt defensie op ad hoc basis vooral op sportgebied toenadering tot scholen. Zo sponsort de landmacht de jaarlijkse scholierentriathlon in Flevoland, kent de sportdag 'Go Sports' (voor 10- tot 15-jarigen) in Stadskanaal een speciaal Landmachtplein, begeleidde leerlingen van

Vredesonderwijs op basisscholen

Sinds 2001 verzorgt het VredesInformatieCentrum in Groningen lessen in het onderwijs over oorlog, vrede en vijandsbeelden. In deze lessen wordt ingegaan op de oorzaken en oplossingen van conflicten op grote schaal en conflicten uit het dagelijks leven.

Meer informatie:

<http://www.vredesinformatiecentrum.nl/onderwijs.php>

de opleiding 'Veiligheid en Vakmanschap' de Schoolatletiekdag in Ede, organiseerde de Marinebasis Kattenburg in Amsterdam een Uitblaasdag voor groep 8-leerlingen enzovoort. Natuurlijk zijn excursies naar militaire bases eveneens nog steeds een bekend verschijnsel.

De invloed van defensie op onderwijs beperkt zich overigens niet tot basis- en middelbare scholen. Via een flink aantal samenwerkingsverbanden met universiteiten en hogescholen, veelal op het vlak van onderzoek en innovatie, reiken de tentakels van krijgsmachten ook defensie-industrie misschien nog wel dieper. Misschien iets voor de kritische studentengroepen die recentelijk her en der zijn ontstaan om hier ook eens een blik op te werpen.

Mark Akkerman

Den Haag weigert lering te trekken uit Irak-onderzoek

Opgeborgen voor het nageslacht

Vandaag is het precies één jaar geleden dat de commissie-Davids haar rapport over de kwestie Irak presenteerde. Een uitgelezen moment om na te gaan wat het parlement met de alarmerende bevindingen heeft gedaan. Het onthutsende antwoord: niets.

Het leek zo'n veelbelovend moment, toen Willibrord Davids een jaar geleden het rapport van zijn 'Commissie van onderzoek besluitvorming Irak' presenteerde. Een oerdegelijk rapport was het, met vlijmscherpe, alarmerende conclusies, waarnaar reikhalzend was uitgezien. Eindelijk was er dan antwoord op de honderden vragen die de opeenvolgende kabinetten-Balkenende ten koste van alles hadden getracht te ontlopen.

Dat er politieke koppen zouden rollen – die van Balkenende voorop – leek onvermijdelijk, maar belangrijker was dat Den Haag eindelijk lering kon trekken uit het troebele Nederlandse 'ja' tegen de invasie van Irak. En dat de burger de verzekering zou krijgen dat hij niet nog eens op valse gronden medeverantwoordelijk zou worden gemaakt voor een onnodige oorlog, waarin niets te winnen, maar veel te verliezen was.

DEBAT TUSSEN DOVEN

Maar binnen een uur na de presentatie waren we terug in het pre-Davids-tijdperk. Balkenende nam openlijk afstand van de belangrijkste conclusies en provoceerde daarmee alles en iedereen, coalitiepartner PvdA voorop. Wat volgde was de zoveelste afzichtelijke episode uit de sinds 2002 lopende Haagse Irak-soap.

Met hangen en wurgen wist het kabinet de rijen te sluiten - om korte tijd later alsnog te vallen - en er ontspoon zich een scenario dat we maar al te goed kenden: ten behoeve van het politiek overleven van Balkenende IV werd het debat in de Tweede Kamer over het rapport-Davids bij voorbaat dichtgetimmerd door de co-

alitiepartijen. Met welwillende medewerking van de VVD, PVV en SGP kreeg het debat het karakter van een gesprek tussen doven. Balkenende kon een nieuw dieptepunt in de parlementaire geschiedenis bij schrijven.

Niet voor het eerst was daardoor de hoop gevestigd op de Eerste Kamer. Die had zich eerder in de kwestie-Irak doen gelden en en passant de Tweede Kamer en het kabinet de oren gewassen vanwege hun langdurige weigering de kwestie op een volwassen manier te behandelen –

TEKENEN VAN PETITIE, JULI 2007

een kritiekpunt dat ook Davids optekende. Maar vreemd genoeg maakte nu de Eerste Kamer zélf geen haast. Een eerste debat werd uitgesteld, vervolgens werd het onderwerp over de parlementsverkiezingen getild en onlangs werd duidelijk dat het thema zelfs voorgoed van de agenda is afgevoerd.

“Geen behoefte om de zaak op te rake-len”, luidt de verklaring van een krappe Kamermeerderheid van CDA, VVD,

Daag me niet uit

Iedereen die verkiezingen wel geinig vindt, heeft zijn hart weer kunnen ophalen. Ik ben eerlijk gezegd blij dat het weer voorbij is. Het aanbod aan inhoudsloze debatten, *soundbites*, *oneliners* was weer overweldigend, maar van de inhoud heb ik niets onthouden. Fijn voor de mensen die van onze democratie houden, fijn dat ze mogen stemmen. Verder wil ik er niets over kwijt.

Dus daag me niet uit, want dan ga ik weer lelijke dingen zeggen. Voor je het weet zeg ik dat ik het liefst doofstomme blinde lijsttrekkers zie debatteren, omdat dat het niveau van het debat enorm zou verhogen. Zwijgen impliceert wijsheid, dat weet iedereen.

Daag me niet uit. Er hoeft maar iets te gebeuren of ik verval in mijn oude kwalen. Ik ben nu twee maanden in therapie, het evenwicht is dus nog wankel. Politici – zegt een deskundige – hebben geen argumenten nodig, mogen maling hebben aan de feiten. Het maakt niet uit of de zorgpremie omhoog gaat, de zorgtoeslag omlaag, de huren omhoog, het inkomen naar beneden, de bankiers weggelaten met ons geld – als de boodschapper het vriendelijk brengt, krijgt hij onze stem. Niemand wil naar een rode kop vol gelijk kijken. We willen ook niet iemand die de kat knijpt in het donker, zelfs binnen het CDA. Daarom is Maxime Verhagen op skivakantie gestuurd. Slechts als er achter de schermen iemand bedreigd of geïntimideerd moet worden laten ze hem even uit zijn hok.

Dus daag me alsjeblieft niet uit. Vanuit het niets kan ik Wilders dan met Hitler vergelijken en dan maak ik er een tekening bij met een trein richting Westerbork dat al eerder als tuigdorpsfunctie.. Iedere uitdaging probeer ik te weerstaan. Het liefst wil ik naar het Plein en daar met tienduizenden mensen gaan staan en zwijgen tot de vastgeroeste Nederlandse democratie onder deze druk bezwijkt en een nieuwe impuls krijgt. En dan geen systeem waarin het volk voor de vorm een algemene stem mag geven en dat alles daarna gewoon weer doorgaat. CDA, PvdA, PVV, VVD, het is niet meer dan letters in verschillende combinaties en marginale verschillen. Wat nodig is in plaats van die gevaarlijke mix van apathie, zondebokken, woede en frustratie waardoor ons land volledig uit het lood geslagen is, en dat is niet de schuld van de babyboomers, de linkse kerk, de Polen of de Moslims — En hup daar ga ik weer, ik zei het nog: daag me niet uit! Vanaf nu zal ik zwijgen voor verandering en ik doe dat op het Plein. Iedereen die met mij wil zwijgen is welkom bij de Stille Revolutie.

Harry Zevenbergen

COLUMN ZEVENBERGEN

ChristenUnie en SGP voor dit verbijsterende besluit. Even onbegrijpelijk is dat de oppositie zich niet geroepen voelde er op luide toon ruchtbaarheid aan te geven. En het kan nóg gekker: in één moeite door besloten de vier partijen het vervolgedebat over de regeringsnota over het beruchte ‘adequaate volkenrechtelijke mandaat’ van de agenda af te voeren.

Die nota, in 2007 opgesteld vanwege het hardnekkige politieke meningsverschil over de rechtmatigheid van de invasie van Irak, was bedoeld als richtsnoer voor toekomstige besluiten over betrokkenheid bij gewapende conflicten. Terecht bestond in de Eerste Kamer direct kritiek op het stuk, dat door de regeringspartners PvdA en CDA tegengesteld werd uitgelegd: jubelden de sociaal-democraten dat op grond van de nota een

minachting voor de burger. Die moet op de overheid kunnen vertrouwen, zeker in zaken van oorlog en vrede. Rond ‘Irak’ hebben regering en parlement dat vertrouwen jarenlang op onthutsende wijze en schaal beschaamd.

Het rapport van Davids bood Den Haag de uitgelezen kans deze treurige periode af te sluiten en orde op zaken te stellen in eigen huis, en zodoende een begin te maken met het herstel van het vertrouwen van de burger in de politiek. Dat is, zou je zeggen, geen kwestie van luxe, maar van bittere noodzaak.

Temeer daar de kwestie-Irak in essentie draait om vragen die voor een samenleving van fundamenteel belang zijn. Vragen als: hoe stellen we ons op ten opzichte van het internationaal recht en de mensenrechten?; hoe gaan we om met onbetrouwbare bondgenoten?; welke waarde hechten we aan onze democratie? In wezen luidt de hoofdvraag die onder alle andere vragen schuilgaat: wat is onze positie in de wereld, wie zijn wij? Of liever gezegd: wie willen wij zijn?

Wat bezielt een parlement om zulke belangwekkende zaken opnieuw op de lange baan te schuiven? Enkele jaren geleden voorspelde schrijver-journalist Bas Heijne dat als er al een onderzoek naar de kwestie-Irak zou komen, dat vervolgens linea recta in de spreekwoordelijke onderste bureaula zou verdwijnen. In Nederland dienen onderzoeken om het collectieve geweten te sussen, niet om lering te trekken, was de strekking van zijn betoog.

Zijn profetie is uitgekomen: het rapport van Davids is inderdaad in de beruchte bureaula verdwenen – opgeborgen voor het nageslacht, om de woorden te gebruiken die de secretaris-generaal van het ministerie van Buitenlandse Zaken in 2003 in de kantlijn krabbelde van een belangrijk Irak-document dat hij onzichtbaar wilde houden. “De discussie is hiermee voor dit moment gesloten”, voegde hij daar nog aan toe.

Martijn de Rooi

Woordvoerder van Openheid over Irak

Het rapport van Davids bood Den Haag de uitgelezen kans deze treurige periode af te sluiten en orde op zaken te stellen in eigen huis

herhaling van ‘Irak’ was uitgesloten, de christen-democraten lazen er juist in dat onze steun aan de invasie rechtmatig was. Alle reden dus voor de senaat om er na het Irak-debat op terug te komen.

Nu de Kamer dat voornemen heeft laten varen, zal de discussie over wat nu eigenlijk een ‘adequaate mandaat’ is moeten worden beslecht op het meest ongelukkige moment: als Nederland opnieuw voor de vraag staat of het steun zal verlenen aan militair ingrijpen. Het is een van vele punten die naar aanleiding van ‘Irak’ om aandacht schreeuwen, maar door een meerderheid van beide Kamers opzichtig uit de weg worden gegaan.

ONDERSTE BUREAULA

De weigering van het parlement om lering te trekken uit de kwestie-Irak is een klap in het gezicht van Davids en de zijnen, maar getuigt bovenal van diepe

Bertrand Russell Tribunaal

Afgelopen jaar heeft het Russell Tribunaal over Palestina twee sessies gehouden in achtereenvolgens Barcelona (maart) en Londen (november). De bijeenkomsten resulteerden in verschillende conclusies en aanbevelingen. Helaas heeft het tribunaal geen rechtskracht, maar spreekt het geweten des te indringender aan. Zoals altijd hebben deze tribunaal een bijzonder karakter.

De tribunaal onder deze naam zijn voor het eerst bijeengeroepen door Bertrand Russell, een Brits historicus, filosoof, humanist, socialist en pacifist die leefde van 1872 tot 1970. Hij gold als een morele autoriteit en protesteerde hevig tegen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog. Later hield hij zich onder meer actief bezig met de uitbanning van kernwapens en de strijd tegen de Amerikaanse oorlog in Vietnam. Deze laatste inspanning resulteerde in het eerste tribunaal in 1967 in Scandinavië over Vietnam dat hij samen met Jean-Paul Sartre organiseerde. Daarna volgden tribunaal over misstanden in de psychiatrie en de schending van de rechten van natuurvolk in Zuid-Amerika. Kort voor zijn dood veroordeelde Russell de politiek van Israël als "agressief en gewelddadig" en noemde hen "landrovers".

Tribunaal (opiniëtribunaal) zijn fora met bijzondere rechtspleging. Ze worden vaak gehouden naar aanleiding van schending van mensenrechten, oorlogen of wanbeleid. Leden van deze fora zijn bijvoorbeeld juristen en/of intellectuelen uit alle lagen, die met behulp van getuigenverklaringen en analyses proberen de publieke opinie te beïnvloeden en aanbevelingen te doen voor verbeteringen.

RUSSELL TRIBUNAAL OVER PALESTINA

Op initiatief van Ken Coates, de voorzitter van de *Russell Peace Foundation*, werd in 2009 na een voorbereidingsconferentie in Brussel besloten dat de uitspraak van het Internationale Hof van Justitie over de muur in Palestijns gebied van 2004, VN-resolutie ES-10/15 (2004) en het Israëlische offensief in Gaza in december 2008 genoeg stof boden voor een nieuw tribunaal.

Foto: Kristian Buus

Een volkstribunaal in verschillende Europese steden voor de rechten van het Palestijnse volk werd een feit onder de naam 'Russell Tribunal on Palestine' (RTOP). De wijde oproep van Coates voor ondersteuning van het tribunaal ontmoette ook weerstand en werd onderuitgehaald met argumenten als: "Het vredesproces wordt hierdoor in gevaar gebracht", "Dit conflict is onoplosbaar" of "Over de irrelevantie van het Internationale recht".

Toch kwamen in Barcelona en in Londen de geselecteerde leden weer bijeen, een interessante mix van Nobelprijswinnaars, staatslieden, mensen uit het maatschappelijke middenveld, journalisten, kunstenaars en meer. In Barcelona zou het vooral gaan over de passieve en actieve medeplichtigheid van lidstaten van de Europese Unie. In Londen zou de nadruk liggen bij de medeplichtigheid van bedrijven (zoals bouw en techniek) aan schendingen van het internationale recht door Israël.

AANPAK EN CONCLUSIES VAN DE SESSIE IN BARCELONA

Allereerst werden de schending van het internationaal recht door Israël aan de orde gesteld en uiteindelijk bevestigd. In tien punten gerangschikt betrof dit het ontnemen van recht op zelfbeschikking

NOVEMBER 2010, LONDEN, LORD ANTHONY GIFFORD QC EN MAIREAD MAGUIRE

en land aan de Palestijnen, de bezetting van Palestijnse gebieden, systematische discriminatie van het Palestijnse volk, de annexatie van Jeruzalem, de bouw van de muur op Palestijns gebied, het bouwen van joodse nederzettingen op Palestijnse grond, liquidaties van mensen zonder vorm van proces, de blokkade van de Gaza-strook, vernietiging van de infrastructuur en woningen.

Daarna toetste het tribunaal het gedrag van de EU-lidstaten. Stelden zij Israël verantwoordelijk voor deze schendingen, maakten zij er een einde aan? Het antwoord was droef, niet alleen stonden de lidstaten deze schendingen passief toe, ze deden zelfs actief mee door wapenhandel, importeren van producten van nederzettingen in bezet gebied, deelna-

over Palestina

me aan onderzoeksprogramma's, voorkeursverdragen en vooral zwijgend instemmen met de destructie en schendingen van mensenrechten.

Uiteindelijk kwam het Tribunaal in Barcelona tot de volgende aanbeveling en oproep voor de EU-lidstaten: "Gebruik alle juridische middelen om een einde te maken aan de schending van het internationaal recht door Israël, stop met meten met twee maten, maak een einde aan het associatieverdrag, versterk legale hulp en geef medewerking bij strafzaken inzake deze kwestie, voorkom dat vluchtende misdadigers een veilig heenkomen vinden in de EU en erken en versterk de BDS actie (*Boycot, Divestment, Sanction*) tegen Israël."

VERWACHTINGEN EN CONCLUSIES VAN DE LONDEN SESSIE

In Londen zou vooral de medeplichtigheid van bedrijven aan schendingen aan de kaak worden gesteld en een nieuwe dimensie toegevoegd: de *empowerment* van burgers. Hoe kunnen burgers maximaal gebruik maken van rechtsmiddelen? Zo hebben de overlevenden van het hulpkonvooi voor Gaza in de zomer van 2010 een dossier overhandigd aan het internationale strafhof van justitie. Inmiddels bestaan er nieuwe plannen voor een flottielje van schepen uit verschillende landen (mogelijk ook uit Nederland) die producten voor de wederopbouw naar Palestina varen.

Op de zitting van het tribunaal in Londen werd aandacht geschonken aan getuigenissen over bedrijven die meewerken aan de mensenrechtenschendingen door de Israëlische staat. Het betrof wapenleveranties, constructiewerken en materiaal voor de illegale scheidingsmuur en het leveren aan en financieren van illegale nederzettingen. Het werd duidelijk dat de bedrijven die hun medewerking verlenen aan deze ernstige schendingen, zich aan de verkeerde kant van de publieke opinie, moraal en wetten bevinden. Er werden twaalf bedrijven uit de EU uitgenodigd om hun visie te geven. Allen weigerden.

Publiekelijk werden de volgende bedrijven aan de schandpaal genageld: *G4S* (Brits/Deens) die bodyscanners levert voor illegale checkpoints; *Elbits Systems*

(Israëlische multinational) die wapenmaterialen (*drones*) eerst door het leger laat uittesten in Gaza; *Caterpillar* (USA), die bulldozers levert om Palestijnse huizen te vernietigen; *Cement Roadstone Holdings* (Iers) die cement voor illegale bouw levert; *Dexia* (Frans/Belgisch) die illegale nederzettingen financiert; *Veola Transport* (Frans) construeert een *light railway* systeem in Oost-Jeruzalem; *Carmel Agrexco* (Israël) die producten levert uit bezette gebieden en Palestijnse producten levert onder vals label.

Ook Nederlandse bedrijven maken zich schuldig aan deze misdaden. Het pensioenfonds *Zorg en welzijn* investeert in 27 bedrijven die op een of ander wijze betrokken zijn bij de illegale acties van Israël en het bedrijf *Riwal Holding Group* uit Dordrecht staat inmiddels voor de Nederlandse rechter wegens het schenden van internationaal recht door verhuur van kranen voor de illegale muur, een succesvolle actie van advocate Liesbeth Zegveld en anderen.

In een uitgebreid verslag geeft het tribunaal suggesties over de juridische aanpak van deze bedrijven voor de verschillende landen en hun nationale en internationale wetten. Witwassen, heling en de onrechtmatige daad kunnen daarbij de aanklacht zijn. Palestijnen zelf kunnen klagen en de OECD (organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling) kan een grotere rol spelen. Individen worden opgeroepen om meer actie te ondernemen en te steunen zoals de boycot acties (BDS) of sloopdemuur.nl.

Er worden door het tribunaal nog twee sessies gepland in 2011: in Zuid-Afrika en de VS.

Anke Polak

Bron en meer informatie:
www.russeltribunalonpalestin.com

Nieuwe Hollanditis?

We leven in een historische tijd. Een, die vraagt om een omslag in ons denken. al-Qaida noch de PVV en evenmin de neo-conservatieven in het Pentagon hebben een antwoord op de democratische revolutie van onderop in Arabische staten. Begrijpelijk omdat zij allen nog denken in de simpele tegenstelling van *nine eleven*, suggererend dat de islam of de islamitische wereld een geweldsoorlog wil met het Westen en wij er daarom bijna per definitie militair op moeten reageren. We vielen met graagte in de valkuil van al-Qaida en houden thans onder meer al bijna tien jaar Afghanistan bezet. "We voeren daar", aldus de Amerikaanse hoge ex-militair Matthew Hoh – op bezoek in de Tweede Kamer op 2 maart – "een dure en contraproductieve oorlog tegen het wel al-Qaida, terwijl die daar in geen velden of wegen meer te bekennen is". Los daarvan geeft de opstand in de Arabische staten aan, dat die tegenstelling (en het opblazen daarvan met wraak etc.) een waandenkbeeld is. Ook islamieten willen vrijheid en gelijkwaardigheid in verbondenheid met de evolutie van de mensheid. Wat tevens blijkt, is dat althans de Egyptenaren Mubarak ten val brachten via Gandhi-methoden uit de boeken van Gene Sharp. Ineens werd Sharp beroemd. Hij moet met zijn 83 jaar vele journalisten te woord staan nu. Ik heb boeken van hem, waarin hij helder en knap de strategie van gewelddoos verzet uiteenzet. Waarom reageren Afghansen dan minder gewelddoos?

De Russische bezetter was geen fan van Gene Sharp. Ook steunden of riepen de Amerikanen tijdens de Koude Oorlog in Afghanistan bewust gewelddadig islamitisch verzet in het leven. En dit bleef er na het vertrek van de Sovjets invloed behouden naast de 'krijgsheren'. Na 2001 kwam er een nieuwe bezetting en een nieuwe oorlog, even uitzichtloos als tijdens het Sovjetbewind. Een politiemissie legitimeert dat alles en maakt ons partij in het conflict. Zelfmoordgeweld is abject, maar het is wel verzet of opstand tegen de interventie van westerse troepen. Afghansen willen hun valleien terug. Zelfs onze ontwikkelingshulp van regeringszijde is daardoor besmet. Alleen het Rode Kruis, echt neutraal NGO-werk en *peacekeeping* na een bestand op basis van onderhandelingen, is dat niet. Het is de hoogste tijd, dat we ons op onderhandelen en verzoening richten en Afghanistan verlaten, om te beginnen via het stoppen van de op stapel staande Nederlandse politiemissie in Kunduz. Het is tijd voor een initiatief van de vredesbeweging richting 'n nieuwe Hollanditis. Zie: www.hansfeddema.nl.

Hans Feddema

Mooie leermomenten bij wandelen voor vrede

Sjors Beenker neemt deel aan vredeswandelingen. Hier geeft hij voordrachten over en verzorgt lessen voor groepen 7 en 8 hoe om te gaan met conflicten. Verder werkt hij als bemiddelaar en assisteert hij trainingen als 'Alternatieven voor geweld' 1 t/m 3 april in Deventer (zie www.avpnederland.nl). In dit artikel vertelt hij over zijn ervaringen in Israël.

Mijn conditie verbeterde, maar als dienstplichtige leerde ik weinig van marcheren. Wandelend voor de vrede opende zich een nieuwe wereld voor mij. Lopend met de 'European Peace Pilgrimage 1992' van Alabama tot in Arkansas begreep ik meer over 500 jaar kolonialisatie, indianen en milieu. In perswoordvoering werd ik steeds ervarener.

Met 'Footprints for Peace' in 2008 door Frankrijk en in 2009 vanuit Duitsland naar Brussel leerde ik meer over kernwapens en -energie. We spraken met hoge woordvoerders. We gaven 1000 origamivogels aan de ontwapeningsconferentie in Genève, de kernwapenbasis Kleine Brogel, het NAVO hoofdkwartier en het Europese parlement.

Met de antimilitaristische wandelclub 'Is het hier oorlog?' rond Appelscha leerde ik weer meer. Het meest leerzaam was voor mij wandelen in Israël en de Westelijke Jordaanoever.

Begin 2009 hoorde ik de nieuwsberichten dat in Gaza al in de eerste week van de Israëlische invasie dagelijks 100 doden waren gevallen. De achtste oorlogsdag besloot ik mijn verantwoordelijkheid als vredeswerker te nemen. Ik overwoog met mijn collega's van Cyprus naar Gaza te varen, maar koos om via Syrië te liften en drie maanden met hippies deel te nemen aan de 'Walk about love 2009' over de 'Israel National Trail'.

Israëli's gaven buitenlandse deelnemers hun kijk op de toestand en antwoorden vaak: "Dat ligt ingewikkelder." Waarom er geen Palestijnen meelopen? "Die mogen hier niet komen." Waarom gaan wij hen niet opzoeken? Na "Daar

Foto: Charlie Compusto

mogen wij niet komen" bekenden ze bang te zijn. Ik organiseerde een kringgesprek om ieder onze angsten te delen en een workshop waarin ik hen leerde elkaars 'chakra's' te openen om vertrouwen meer kans te geven. Na één maand in de Negev durfden ruim 50 deelnemers de Westelijke Jordaanoever in te lopen. Ik schets de leermomenten van vier Israëli's daar.

Binnen 24 uur na de passage van het checkpoint zei Inbal: "Wij krijgen maar 4% van de waarheid via onze media. Die Palestijnen en Bedoeïnen zijn aardig en

2009, ADAM RECHTS, LINKS DE PALESTIJNSE BURGEMEESTER

gastvrij, en alle geweld komt van onze kant, de militairen en de kolonisten. Ik ga het al mijn familie en vrienden vertellen."

In A-gebied (waar alleen Palestijnen verantwoordelijk zijn voor de veiligheid) zei Jafree een wapen te dragen en te blijven "zorgen voor de veiligheid" van de 18 Israëli's, terwijl wij hem unaniem verzochten de groep te verlaten. Palestijnse gastvrijheid genietend evalueerde hij

grote verschillen ten opzichte van zijn eerdere bezoek daar in militair uniform, nu gekleed als hippie. De houding van de Palestijnen weerspiegelde zijn eigen houding! Ik had grote moeite met zijn aanwezigheid, maar veronderstelde dat juist 'ongeleide projectielen' als hij het meeste kunnen leren.

Tali was – net aangekomen in Oost-Jeruzalem – bang omdat ieder aan haar kleding kon zien dat ze Israëli is. Later die week bezocht zij Palestina opnieuw, nu voor een internationale vredesconferentie in Bil'in. Zij vroeg de Zuid Afrikaanse vakbondsman na zijn voordracht publiekelijk of de vergelijking met apartheid terecht was.

Adam nam de microfoon toen onze bus in de Jordaanvallei reed langs hetgeen de excursieleiding een tank noemde. Volgens Adam was dat een dummie en had de oorlog in 1967 niet daar plaatsgevonden. We stopten bij het Palestijnse dorp aan de voet van de heuvel waarop hij altijd heeft gewoond. Als kind had hij één keer naar beneden gekeken. Nu schudde hij daar de hand van de burgemeester.

Ongeacht onrechtvaardige omstandigheden bewonder ik Israëli's die angst overwinnen om hun waarheid te voorzien van radicaal andere input. Zij bouwen op hun tempo aan vrede. Ik maakte me nuttig als coach, gezondheidscoördinator/healer, gaf workshops over negen onderwerpen en begreep meer van vele kanten aan het conflict. In mijn ogen wonen in Palestina talloze Mandela's die stabiel blijven onder onrecht en vernederingen.

Ook zin om bij te dragen aan dialoog, al dan niet in Palestina?! 'Walk About Love 2011' volgt nu tot 23 juni de Israel National Trail (zie www.walkaboutlove.org.il). Footprints for Peace en Sortir du Nucléaire lopen 1 tot en met 31 juli van Cosne sur Loire via kernenergiecentrales aan de Loire naar Nantes (zie www.marche-pour-sortirdunucleaire-et-pour-la-paix.over-blog.com). 'Is het hier oorlog?' wandelt dit jaar in de omgeving van Lage Vuursche. Het is mogelijk om niet alle vier dagen (vermoedelijk tussen 10 en 15 juli) te lopen. Info en opgave via vredesinformatiecentrum@hotmail.com.

Sjors Beenker

Voor meer informatie:

beenker@yahoo.com; 06-338 338 26;

meer foto's op [facebook.com/sbeenker](https://www.facebook.com/sbeenker)

GEWELDLOOSHEID VOOR BEGINNERS

Dit is het zesde stukje in onze serie over geweldloosheid die in de eerste plaats bedoeld is voor mensen die daar nog niet zoveel van weten of er zelfs wat vreemd tegenaan kijken. Alle stukjes zijn geschreven door Hans Feddema en eerder verschenen in het boekje 'Beter Geweldloos', een uitgave van het Platform Vredescultuur (www.vredescultuur.nl). Het boekje is ook te downloaden via: www.vredesmuseum.nl/download/inhoud.php

Geweldloze conflictoplossing

Geweldloze conflictoplossing betekent het vreedzaam oplossen van conflicten tussen personen, groepen en staten. De term *mediation* – die vooral bij conflicten tussen personen in zwang is – geeft vrij duidelijk aan wat de bedoeling is: als buitenstaander proberen de strijdende partijen weer met elkaar in gesprek te krijgen. Het gaat bij conflictoplossing, anders dan bij conflictpreventie, om conflicten die al in een redelijk hete fase zijn.

Je moet daarbij als buitenstaander uiterst zorgvuldig opereren. Anders word je partij, zo niet speelbal, in het conflict. Zulk strategisch of zorgvuldig opereren kun je vergelijken met het aanpakken van een bosbrand: dempen, proberen te blussen, een wal opwerpen, maar er niet zelf inspringen. Wie er wel inspringt, is contraproductief bezig. Daarmee bereik je weinig en word je bovendien zelf ook slachtoffer. Dat is het euvel dat aan menige (militaire) interventie kleeft: men wordt partij in het conflict.

Bij mediation, vredesdiplomatie en bij het toepassen van (economische) druk dien je er dan ook sterk voor te waken je onafhankelijkheid tegenover de conflictpartijen te ver-

liezen. Bij geweldloosheid beoogt men via drukuitoefening zowel de onderdrukte als de onderdrukker te bevrijden. Zij die een ander doel hebben en graag door dik en dun partij willen kiezen voor een bepaalde conflictgroep, komen op den duur altijd weer in de spiraal van geweld terecht. Ze vergeten dat geweld een eigen dynamiek heeft en dat de onderdrukte van vandaag de onderdrukker van morgen kan zijn.

Degenen die pleiten voor harde (militaire) interventie zijn zich te weinig bewust van de onvoorspelbare dynamiek van geweld. Door die dynamiek dempt een harde interventie het geweld niet maar doet het juist escaleren.

Conflicten hebben net als branden vaak een beginfase, een hete fase en een afkoelingsfase. In die laatste fase legt men vanuit de geweldloosheid de nadruk op verzoening en *postconflict peacebuilding*. Mensen als Desmond Tutu en Nelson Mandela zijn er beroemd door geworden. Er zijn ook vredesorganisaties, zoals Peace Brigades International, die zich daarmee bezighouden. In conflicten tussen personen zijn vele mediators en therapeuten actief.

Het Fonds Vredes Projekten steunt het Vredesmagazine.
Steunt u nu het Fonds Vredes Projekten door een bijdrage
op rekening 4738565.

Voor informatie: www.fondsvredesprojekten.nl

Er zijn ook nog andere apen boos

Dit jaar vindt van 22 januari tot 13 juni in het Nederlands Fotomuseum op het Noordereiland in Rotterdam de tentoonstelling *ANGRY – jong en radicaal* plaats, een manifestatie met foto's en video die naar dit thema moeten verwijzen. Oorspronkelijk zou de subtitel luiden "de verbeelding

hofgroep, ook fotografe is die van haar eigen ontsnapping beroemde fotoseries heeft gemaakt. En we zien foto's terug, die al in het Frans Halsmuseum Haarlem opspraak hebben gemaakt omdat ze daar het publiek wilden confronteren met de jeugdcultuur.

De verandering van koers heeft één zender aanleiding gegeven zijn werk terug te trekken. Volgens hem zouden de mensen onvoldoende bij het geëxposeerde worden betrokken. Niet alleen de 'uitbeelding', maar ook de 'inbeelding' van de radicaal moest zichtbaar worden, zodat de toeschouwer meer grip kon krijgen op een 'radicaal wereldbeeld'. Want "de radicaal is, alhoewel vaak tegen wil en dank, een schepper." De tentoonstelling was volgens hem nu ontwaard in een 'marketing' in beelden.

Inderdaad dringt het beeld van een Duitse kerstmarkt zich op, met allerlei hokjes waarin je dingen kunt zien, zoals:

- de mode van de ecopunk, de skinhead en de actievoerder;
- een schim die rondanst met een brandende *mollie* in zijn hand;
- een tent vol volksliederen van de nationalistische Russische jongerengroep Nashi die zelf hun blauwe uniformen moeten strijken voordat ze mogen paraderen;
- een serie foto's van jongeren die elkaar alleen maar kennen van computergames;
- een ballet van agenten en demonstranten op een *sit-in* die uiteindelijk broederlijk rollebollen over een tegelpad;
- een protocol van een fotograaf die zijn project presenteert...

De nieuwsgierigheid blijft, maar de kennis blijft verbrokkeld, behalve dan dat alles draait om die ene definitie: radicaal is hij of zij die bereid is de wet te overtreden om zijn of haar ideaal te bereiken, en wie de wet wil overtreden is gewelddadig. Het is de politie die dicteert wat openbaar geweld is, niet de burgerlijk onge-

hoorzame pacifist die daartegen optreedt.

Ergens is er een hoekje, waarin een fotografe stelt dat de presentatie van fotografisch materiaal misleidend kan zijn. Zeer leerzaam, want het voorbeeld is vlakbij: een videoserie van kleurrijk uitgedoste antiglobalisten in Seattle "op mars naar het traangas," alsof zij het waren die de radicale acties van die dagen voerden. Wij weten inmiddels dat het vooral de arbeiders van de stad zelf waren, die spontaan in opstand waren gekomen tegen hun eigen corrupte vakbondsleiding en nu eindelijk hun eigen belangen wilden organiseren... En dat maakt de boodschap van de tentoonstelling nog dubieuzer: de perspectieven van een radicale spontane *massa*-actie ontbreken, zoals de vreedzame omwentelingen in Oost-Europa in 1989 en de revoluties in het Midden-Oosten zoals die nu plaats vinden. Daar is het niet het radicale individu dat de grenzen verlegt. maar de radicale beweging die voor zijn belangen opkomt en die hooguit geweld tegen mensen toepast als zij zich verdedigt. Eigenlijk mis ik bij dit alles deerlijk Ed van der Elsen, die dat allemaal zoveel beter kon vastleggen.

ANGRY schijnt dus geen boodschap te willen zijn van de goede openbare orde tegen het opstandige kwaad, al worden er ook gebouwen en omgevingen vertoond die door de politie als oefenterrein worden gebruikt. Maar het laat ook weinig zien van situaties waar de verbeelding naar de macht grijpt. Veeleer is het een kermis waar men de burgerschrik kan zien, zoals men vroeger in een wassenbeeldenkabinet tussen de draaimolens en wafelkramen de afschuwelijkste wonden en zweren kon bewonderen. Echt iets voor burgers en buitenlui, nu men al decennia lang in Blijdorp geen chimpansees met mes en vork meer kan zien eten, omdat zo iets dieronvriendelijk zou zijn...

Jan Bervoets

Foto: Thomas Roeber

van de radicaal" en het zag ernaar uit dat de tentoonstelling zou verwijzen naar onderzoeksprojecten onder radicalen en het publiek daarmee direct zou confronteren. Maar het werd toch een kunsttentoonstelling, waarin naast engagement ook afstand werd gevraagd en begrip voor de esthetische vertaling. We leren bijvoorbeeld dat Astrid Proll, een van de voornaamste leden van de Baader Mein-

Wapenhandel met dictators

Stormachtige ontwikkelingen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten – een paar maanden eerder nog ondenkbaar – domineren sinds het begin van 2011 het nieuws. Daarbij vallen vanuit wapenhandelperspectief twee zaken op: de Nederlandse leveranties aan veel van de nu gevallen of omstreden regimes, als ook de hypocrisie waarmee het wapenexportbeleid, of beter het buitenlandse beleid, wordt ingevuld.

De regio is met name na de Koude Oorlog een groot afzetgebied geworden van Nederlandse wapens, zowel oud als nieuw. Vooral de waslijst overtollig defensiematerieel dat naar het Midden-Oosten ging is enorm. De afgelopen twee decennia verkocht Den Haag onder meer ruim duizend YPR pantservoertuigen aan Egypte, twee S-fregatten aan de Verenigde Arabische Emiraten en zes F-16's en meer dan duizend pantservoertuigen en trucks aan Jordanië. Kleinere hoeveelheden landmachtmaterieel gingen naar Bahrein en Jemen.

Nieuw legermaterieel komt van Scheepswerf De Schelde dat in opdracht van Marokko drie fregatten bouwt. Thales Nederland levert daarvoor de radar en vuurleidingsapparatuur, net zoals het dat doet voor schepen van de marine van Egypte, Oman, Qatar en Tunesië.

Jarenlang werd iedere kritiek op wapenexporten naar het Midden-Oosten – dictatuur, mensenrechtenschendingen, interne en regionale conflicten, torenhoge militaire uitgaven tegenover armoede

en hoge werkloosheid – van regeringswege al snel weggewuifd. Olie, Nederlandse werkgelegenheid, steun aan tegenstanders van het Iraanse regime, samenwerking bij het bestrijden van migranten – het waren altijd argumenten die zwaarder wogen dan de bezwaren die maatschappelijke organisaties aanvoerden.

Zowel over de verkoop van de pantservoertuigen door Nederland aan Bahrein als over die aan Egypte, zijn in het verleden Kamervragen gesteld en steeds zagen ministers de kans op inzet tegen de eigen bevolking niet als reëel. Pas toen miljoenen de straat op gingen omdat ze niet langer accepteerden te leven in armoede en werkloosheid en zonder basale burgerrechten, en vooral pas toen bleek dat die kracht zo sterk was dat ze de autoritaire regimes in Tunesië en Egypte omverwisten te werpen, en elders, van Bahrein en Jemen tot Libië en Marokko, honderdduizenden anderen zich daardoor geïnspireerd en gesterkt voelden, pas toen erkende de Nederlandse regering en het gros van de Westerse wereld dat hun oude bondgenoten gehate dictators waren. Die kanteling, ook in de media en bij een groot deel van het grote publiek is opmerkelijk, en als je niet te cynisch bent ook hoopgevend.

Tegelijkertijd is het uiteraard enorm wrang beelden van dezelfde types pantservoertuigen die Nederland eerder verkocht in de straten van Manama, de hoofdstad van Bahrein te zien, op de dag dat het leger met grof geweld ingrijpt te-

gen demonstranten, met dodelijke slachtoffers tot gevolg. Het lijkt eerder een kwestie van wanneer dan of de door Nederland verkochte legervoertuigen in Jordaanse steden zullen worden ingezet.

Vergelijkbaar zijn de beelden van Chinook transporthelikopters in Libië, waar Nederland de afgelopen twee jaar geen bezwaar zag tegen doorvoer en reparatie van onderdelen ervoor ten bate van de strijdmacht van Khadafi. Niet voor niets lag zijn medewerking bij het dichthouden van de grenzen van de Europese Unie aan de basis van het opheffen van het Europese wapenembargo tegen Libië. Met name Italië, maar ook Frankrijk en Groot-Brittannië stortten zich vervolgens als gieren op de nieuwe prooi. Op gepaste afstand, maar met dezelfde argumenten, gaf Nederland zijn akkoord aan de verkoop van een radar voor de grenswacht. Tenenkrommend ongeloofwaardig is in dat verband de argumentatie van de vorige regering bij een vergunningsaanvraag voor de export van nachtzichtapparatuur naar Libië: vanwege het erkende risico van mensenrechtenschendingen van vluchtelingen door Libische soldaten zou de ambassade ter plekke de vinger aan de pols moeten houden.

Dat is helaas exemplarisch voor het niveau waarop Nederland zijn wapenexportbeleid vorm geeft. Onder druk van de verkopende partij, en vooral gesteund door het ministerie van Economische Zaken, geeft Buitenlandse Zaken zijn fiat voor wapenverkoop aan dictaturen.

Waarde Nederlandse wapenexportvergunningen Midden-Oosten en N-Afrika (2000-2009)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Totaal
Marokko	1,00	2,18	0,10	0,54	0,13	0,18	0,04	-	-	555,00	559,17
Oman	0,05	0,02	2,58	-	-	-	20,01	101,23	3,50	0,62	128,01
Egypte	1,23	0,14	-	-	0,03	40,36	0,29	14,69	3,39	1,27	61,40
Jordanië	1,18	-	-	15,20	0,03	-	-	0,67	2,76	29,10	48,94
Saoedi-Arabië	-	-	20,98	0,78	-	-	0,01	7,74	1,92	5,76	37,19
VAE	0,82	1,41	3,39	0,25	0,44	0,31	1,93	1,27	0,28	9,07	19,17
Bahrein	0,86	0,27	0,24	8,67	1,02	0,04	0,22	1,90	0,03	-	13,25
Koeweit	0,68	-	2,17	-	-	-	3,25	-	-	-	6,10
Qatar	0,41	0,95	1,58	1,09	0,32	0,53	0,05	0,15	0,54	0,21	5,83
Jemen	-	-	0,15	0,97	-	-	-	-	0,54	2,03	3,69
Tunesië	-	-	-	-	-	1,04	0,05	0,02	-	0,74	1,85

ER IS GROTE VERWARRING OVER DE VERHOUDING TUSSEN DE WESTERSE EN AFGHAANSE ZEGGENSCHAP.

EEN GOEDE OEFENING VOOR DE NET BEGONNEN REKRUTEN.

Foto's: Karen Eliot;
voor meer foto's:
www.flickr.com/kareneliot

BIJSCHRIFTEN: JAN SCHAAKE

OP HET GROENLINKS
CONGRES MOEST
EEN LEUGEN WORDEN
VERDEDIGD.

“DE EERSTE OEFENING WAS
GESLAAGD, MAAR ER MOET NOG WEL
WAT VERBETERD WORDEN IN DE
ONDERLINGE COMMUNICATIE”,
ALDUS REKRUTEN EN CONGRES.

Protest trainings- missie in Kunduz

DE INGEHUURDE GEÛNIFORMEERDE
DIENST LIET DE WAARHEID ECHTER,
ZELFS KRUIPEND, NIET BINNEN.

Abonnee worden

VredesMagazine wordt gratis toegezonden aan leden van het HVP, Pais en ook aan donateurs van Stop de Wapenwedloop en VD AMOK. Als u VredesMagazine regelmatig op uw deurmat wilt vinden kunt u dus lid of donateur worden van één of meer van deze organisaties. Zie de beschrijvingen op deze pagina. Een abonnement zonder ergens lid of donateur van te worden is ook mogelijk via opgave aan: VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of naar info@vredesmagazine.nl

Proefabonnement

Geef een jaarabonnement cadeau voor **10 euro** (wordt niet automatisch verlengd)

De acceptgiro kan verzonden worden naar:

naam:
adres:
postcode/plaats:

VredesMagazine kan verzonden worden naar:

naam:
adres:
postcode/plaats:

Opsturen naar VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of naar info@vredesmagazine.nl

Het Vredesmagazine en zijn organisaties

WILPF- WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR PEACE AND FREEDOM

Obrechtstraat 43, 3572 EC Utrecht
Telefoon 023-5252201 / 030-2321745,
e-mail: info@wilpf.nl

Op de website wilpf.nl wordt momenteel aandacht besteed aan het standpunt van WILPF en Vrouwen voor Vrede over een politiemissie in Afghanistan

HAAGS VREDESPLATFORM

Secretariaat: Jan Bervoets, Valkenboskade 461,
2563 JC Den Haag (tel 070-3922102)
e-mail: jan.bervoets@casema.nl
website www.haagsvredesplatform.nl

Het Jaarverslag 2010 van het Haags Vredesplatform is nu te lezen op de website: <http://www.haagsvredesplatform.nl/jaarverslagen/2010/>

VD AMOK

Ons adres: Obrechtstraat 43
3572 EC Utrecht
030 8901341
www.vdamok.nl

VD AMOK is de voortzetting van de samenwerking tussen de Vereniging Dienstweigerars (VD) en het Antimilitaristisch Onderzoekskolлекief (AMOK).

We doen onderzoek op het gebied van oorlog en vrede en leveren zo een bijdrage tot een radicale vredesbeweging in de vorm van berichtgeving en analyses. Voor VredesMagazine maken wij de onderzoeks dossiers.

Giften ter ondersteuning van ons documentatiecentrum en kantoor (waar ook Vredesmagazine wordt gemaakt) zijn welkom op giro 5567607 t.n.v. VD AMOK Utrecht.

PAIS

De vereniging Pais is de Nederlandse tak van War Resisters International. Onze wortels gaan terug tot 1921, de naam Pais is veel jonger en ontstaan na vele fusies.

Pais staat voor het ideaal van een wereld zonder oorlog en voor een geweldloze, duurzame en rechtvaardige samenleving. We zijn daarvoor op vele manieren actief in Nederland en via de WRI in de hele wereld.

Wilt u lid worden, ons steunen of zelf meedoen, kijk dan op: www.vredesbeweging.nl of bel: 015-785.01.37.

STOP DE WAPENWEDLOOP

Stop de wapenwedloop is van oorsprong een "samenwerkingsverband", ontstaan bij de opkomst van de massabewegingen, zoals tegen de neutronenbom aan het eind van de jaren zeventig jaren en die tegen de plaatsing van kruisraketten, bijna 20 jaar geleden.

Het vraagstuk van de strijd tegen oorlog heeft vele facetten. Hoe oorlog bestreden moet worden, daarover zullen wel verschillende benaderingen blijven bestaan. Maar deze strijd moet wel plaatsvinden, en daartoe blijft een boven partijen en richtingen uitstijgende vredesbeweging een noodzaak.

HUMANISTISCH VREDESBERAAD

Postbus 235, 2300 AE Leiden, tel: 0648233329.
e-post: info@humanistischvredesberaad.nl
website: www.humanistischvredesberaad.nl

Op de website van het HVB wordt aandacht besteed aan de beraadslag op 12 maart waar gezocht is naar nieuwe wegen van vrede en geweldloosheid in een sterk veranderende wereld.

Foto: Chief Yeoman Alphonso Bragg, US-Navy

NOORDPOOL, IJSBEREN ONDERZOEKEN DE ONDERZEEBOOT USS HONOLULU

DREIGENDE STRIJD OM ENERGIE

Duelleren rond de Noordpool? • Energiehonger en
piraterij • Race om de Trans-Sahara pijplijn •
Een reddende engel met loden vleugels • Van brandstof
als conflictstof naar coöperatie

Dit dossier is een product van **VD AMOK**. Redactie: Jip van Dort, Kees Kalkman

Duelleren rond de Noordpool?

De poolreizen van Willem Barentsz in de zeventiende eeuw waren het gevolg van het initiatief van een Middelburgs koopman, Baltasar de Moucheron. De zoektocht naar een route via noordelijke wateren was bedoeld om de Spanjaarden en Portugezen de loef af te steken. Later is de overwintering op Nova Zembla een 'nationaal monument' geworden en flink aangedikt in schoolboeken en op de schoolplaten van Isings. Maar al deze heraldiek terzijde, er zaten handels- en geopolitieke overwegingen achter. Al bleek een route destijds onmogelijk. Vier eeuwen later komt die route er wel. De wereld zal er ingrijpend door veranderen.

De meest negatieve rapporten gaan er van uit dat er al over tien jaar een doorgang door het ijs zal zijn. De schattingen van de meest optimistische klimaatwetenschappers stellen dat in de tweede helft van deze eeuw een langdurige doorgang – van juni tot oktober – mogelijk wordt. De Noordpool is dan geen onneembare hindernis meer zoals in de zeventiende eeuw. Onderzeeërs gaan er nu al onderdoor, ijsbrekers houden delen ijsvrij, vliegtuigen gaan er overheen en je kunt landen waar je wilt.

De pool is nog steeds een barrière voor de scheepvaart via de kortste route naar Azië. Dat is van groot belang, want negentig procent van het vrachtvervoer gaat over zee. Dat geldt zowel voor civiel als voor militair vervoer. In beide gevallen kan flink op kosten in tijd en geld bespaard worden als er een handelsroute om de noord is.

Er komen nu delen van de wereld aan zee te liggen waarvoor dat miljoenen jaren lang niet het geval is geweest. Ook als

het nog decennia duurt betekent het een enorme verandering. Het doet denken aan de gevolgen van de platentektoniek (de langzame beweging van aardschollen die uit elkaar drijven), maar dan versneld.

Nu al spelen landen in op de veranderingen door de bouw van havenfaciliteiten. Zo bouwt Canada in het hoge noorden de ertshaven Nansivik om tot marinebasis; heeft de Amerikaanse overheid een uitgebreid programma waaronder ook investeringen in nieuwe technologie en bases vallen; zet Rusland speciale gevechtstroepen voor de Noordpool op. Rusland houdt zich verder nogal op de vlakte over de militaire kant van de poolpolitiek. Het Russische plan voor het poolgebied spreekt over het ontwikkelen van de sociale infrastructuur voor de (inheemse) bewoners, toerisme, scheepvaart, en ecologie. In Canada maakt men zich nog nauwelijks druk over de Russische plannen. Toch mag duidelijk zijn dat de noordzijde van Canada en Rusland – en in mindere mate die van de an-

dere aangrenzende landen Denemarken/Groenland, Noorwegen, de Verenigde Staten/Alaska – zich onvermijdelijk gaat ontwikkelen tot een van de belangrijkste scheepvaartroutes ter wereld.

De beide kanalen die de continenten doorsnijden – het Panamakanaal en het Suezkanaal – zullen sterk aan belang inboeten. Een tocht van Tokio naar Londen via de noordwestelijke passage langs de pool en Canada is 12.000 kilometer korter dan via het Panamakanaal (respectievelijk 15.700 en 27.800 km). Via de noordoostelijke route langs Rusland is de tocht 9.300 km korter dan via het Suezkanaal (resp. 14.800 en 24.000 km). Het gaat om een geografische verandering van enorme dimensies zowel voor de handel als voor de strategische verhoudingen. De Moucheron en consorten hadden dit potentieel goed begrepen.

GRONDSTOFFEN EN ECONOMIE

Door het afsmelten van de poolkappen komen eilanden bloot te liggen, die voorheen niet te zien waren. Ook wordt het gemakkelijker de grondstoffen te winnen die onder de bodem van de Noordelijke IJszee liggen. Naast olie en gas zijn dat zoet water, vis en mineralen als titanium, tin en ijzererts. Dit laat de ogen glimmen van ondernemers die hierin nieuwe delfstof- en vangstgebieden zien.

Toch wordt er ook druk gespeculeerd over de mogelijkheden en moeilijkheden van de oliewinning, die plaats moet vinden onder extreme omstandigheden. Het is er ijs- en ijskoud en er zijn rondrijvende schotsen en ijsbergen die de winning bemoeilijken. Bovendien is een deel van de Noordelijke IJszee 4500 meter

diep. Toch is volgens een Amerikaanse studie van het U.S. Geological Survey (USGS) een groot deel van deze fossiele brandstoffen wel te winnen.

De onderzoekers van het geologisch instituut stellen dat er een hoeveelheid ruwe olie van 83 miljard vaten in de bodem zit. Dat is bij het huidige verbruikstempo voldoende voor drie jaar van de totale wereldconsumptie. Met de gasvoorraad van 1.550 biljoen kubieke meter kan de wereld langer vooruit. Dat is genoeg voor 14 jaar van het totale verbruik in de wereld. De meeste voorraden liggen in water dat een diepte van 500 meter of minder heeft, en zijn dan ook relatief gemakkelijk te winnen. Het is wel een soort noodvoorraad, want de omstandigheden blijven extreem. Maar als extra bron zeker niet onbelangrijk.

SAMENWERKING

Geen wonder dat de vijf aangrenzende landen allen op een flink stuk van de taart azen. Een deel van die claims overlapt elkaar. De strijd in de noordelijke wateren wordt sinds 2007 kracht bijgezet door op de diepzeebodem een Russische vlag te plaatsen of een Amerikaanse atoomonderzeeër door de poolkap omhoog te laten komen. Naast deze spektakelstukjes vinden er steeds meer oefeningen plaats en ontstaan tal van militaire fora waarin Europese landen hun beleid op elkaar afstemmen.

In november 2010 werd serieus gesproken over een Noors-Baltische defensiealliantie. Een paar maanden later kwam in Londen een groep noordelijke landen bijeen, die het vooral hadden over economische kwesties, waaronder oliewinning. Een Russische commentator sprak in reactie op deze ontwikkelingen in januari 2011 van een arctische mini-NAVO. Er wordt al langer gewerkt aan de integratie van de defensiecapaciteiten van de Scandinavische landen. Inmiddels neemt vooral het Verenigd Koninkrijk regelmatig deel aan dergelijke overleggen, maar ook Duitsland en Polen schuiven zo nu en dan aan.

Oefeningen winnen steeds meer aan belang. De belangrijkste is *Cold Response* die iedere twee jaar wordt georganiseerd door Noorwegen. Bij deze oefening draait het om koud-weer-oefeningen, amfibische landingen en samenwerking tussen de deelnemende troepen. Vorig jaar namen 9.000 militairen uit veertien landen deel. De regio behoort op Rus-

land na volledig tot het NAVO-gebied. De oefeningen en fora brengen die landen bij elkaar. Daardoor functioneert de pool ook als vliegwiel bij het versterken van militaire samenwerkingsverbanden met de neutrale landen in Scandinavië binnen en buiten de NAVO. Dat is een niet onbelangrijk neveneffect.

CONFLICTBEMIDDELING

Binnen het kader van de oefening *Pomor-2010* trainden Noorwegen en Rusland de bestrijding van terroristen op olieplatforms. Marineschepen en vliegtuigen namen deel aan de oefening. De relaties tussen Noorwegen en Rusland in het poolgebied ontwikkelen zich ook op andere terreinen. Vorig jaar september losten beide landen een al veertig jaar bestaand conflict over overlappende claims in de Barentsz Zee en de Noordelijke IJszee op. Samenwerking op het gebied van visserij wordt versterkt en er zijn gedetailleerde afspraken over de winning van olie en gas dat zich onder beide gebieden bevindt. De verwachting is dat beide parlementen het verdrag binnenkort zullen ratificeren. Daarmee ontstaat druk op andere landen in de regio om hetzelfde te doen. En dat is nodig.

Er zijn conflicten tussen Canada en Denemarken, tussen Canada en de Verenigde Staten en tussen Rusland en de VS. Denemarken en Canada kwamen al overeen het geschil vreedzaam te beslechten nadat de Canadese kustwacht enige jaren geleden de Deense vlag een

paar keer van het eiland Hans had gehaald.

Het kan zijn dat de afspraak tussen Noorwegen en Rusland onderdeel is van een Russische diplomatieke poging om een voordeliger positie te krijgen in het debat rond de beheersing van de polen. Zo ontkende het land opeens dat het speciale gevechtstroepen opzet voor de arctische regio. Het kan ook zijn dat Rusland realistisch is en ziet dat Moskou bij samenwerking in internationaal verband meer te winnen heeft.

Er zijn zeker geschillen en er wordt militaire capaciteit opgebouwd, maar het grootste veiligheidsrisico wordt niet gevormd door de tegenover elkaar staande legers, maar door de grote klimatologische veranderingen die het gevolg van de smeltende poolkappen zullen zijn. De belangrijkste strategische verandering zal pas op de lange termijn ontstaan, als de doorvaart via de noordelijke routes mogelijk wordt. De aangrenzende landen zullen geostrategisch belangrijker worden aangezien ze hoe dan ook controle kunnen uitoefenen op scheepsbewegingen. Een belangrijke vraag zal zijn of de noordwestpassage en de noordoostelijke zeeroute als internationale wateren zullen worden beschouwd of als territoriale wateren (met bijvoorbeeld beperkingen op militaire doorvaart). Met iedere ijsberg die smelt wordt die vraag belangrijker.

Martin Broek

broekstukken.blogspot.com

Energiehonger en piraterij

Naar het zich laat aanzien, begint zich rondom de Indische Oceaan een conflict van geopolitieke belangen te ontwikkelen. Cruciale staatsbelangen zijn in het geding en de ontplooiing van militaire macht is in volle gang. De kans op een botsing is niet denkbeeldig en daar wijst de Amerikaanse analist Robert Kaplan in zijn boek (MOESSON: DE INDISCHE OCEAAN EN DE TOEKOMSTIGE WERELDMACHTEN) terecht op. Maar het debat in Nederland lijkt te worden beheerst door een grote nadruk op een belangrijk maar ondergeschikt aspect van deze botsing van belangen: namelijk de piraterij en de bestrijding daarvan.

De aandacht voor het verschijnsel piraterij heeft zeker goede gronden. Sinds 1991 zijn tientallen schepen gekaapt. Begin december 2010 zaten er 35 schepen met 650 bemanningsleden vast. Losgeldten lopen op tot meer dan 1 miljoen dollar. De oorzaken van de wedergeboorte van deze oude bedrijfstak liggen vooral in het uiteenvallen van de Somalische staat na de Koude Oorlog in verschillende delen. Daarbij

ter hand te nemen. Vanuit zee en militaire bases in de omgeving (zoals Djibouti) voeren speciale eenheden van de Amerikaanse strijdkrachten continu missies uit in het gebied. Volgens het officiële verhaal op zoek naar leden van al-Qaida. Een normaal leven in Somalië is onder deze omstandigheden nauwelijks mogelijk. Ook al omdat de visserij is vernietigd, onder andere doordat de vrije toegang tot de Somalische wateren wordt misbruikt door vissersschepen van geïndustrialiseerde landen. Voor veel werkloze en verpauperde vissers is de enige uitweg om piraat worden. Zolang op land geen oplossing wordt gevonden, heeft de bevolking geen andere keus dan op zee manieren van overleven te zoeken.

GEOPOLITIEK EN HET KRUISPUNT INDISCHE OCEAAN

Piraterij is een voor de hand liggende oplossing, omdat er een rijke buit voorbivaart. De scheepvaartroutes van en naar het Suezkanaal lopen vlak langs de kust, door de Golf van Aden. De schepen zijn cruciaal voor het functioneren van de wereldeconomie, vooral de tankers die van immens belang zijn voor de geïndustrialiseerde wereld. In de eerste elf maanden van 2010 voeren bijvoorbeeld 16.500 schepen door het Suezkanaal, waarvan 20% olietankers waren. Door de straat van Hormoez waren dat in 2009 ongeveer 4745 olietankers.

Achter deze cijfers schuilt een geopolitiek drama: de macht die deze handelsroutes controleert heeft grote invloed op de landen die afhankelijk zijn van die vrije doorvoer. Die controle vindt plaats door de inzet van marines, die in dit gebied ver van hun thuisbases moeten opereren. Vandaar het belang dat gehecht wordt aan de capaciteit om langdurig met vloten, het liefst inclusief onderzeeërs en vliegdekschepen, onderweg te zijn. Daarnaast is de beschikking over marinebases in de omgeving een voordeel. Er is dus wat de beheersing van de wereldzeeën betreft niet zoveel veranderd sinds de hoogtijdagen van het Britse rijk, eind 19e eeuw. De militaire technologie is wel vernieuwd en veranderd. De controle op zee vindt in meerdere dimensies

plaats: behalve op de oppervlakte ook onder water, in de lucht en in de ruimte.

Bepalend voor het patroon van de handelsroutes is de locatie van de geïndustrialiseerde groeikernen in de wereld. De laatste 20 jaar zijn de bestaande in Noord-Amerika, Europa en Rusland aangevuld met China, India, Zuid-Afrika en Brazilië. Allen hebben een gemeenschappelijk belang bij het vrijhouden van de handelsroutes in het algemeen en de energieaanvoer in het bijzonder.

Die handelsroutes lopen niet alleen over zee: de klassieke geopolitiek voorziet ook in verbindingen over land, bijvoorbeeld tussen Europa en de Aziatische landmassa. Een hoogwaardig vervoerssysteem per spoor tussen Europa en Azië zou de zeeroutes vermijden en zelfs een verbindende (politieke) werking hebben tussen de industrie centra en markten van Europa en Azië. Het is deze ontwikkeling naar een denkbeeldig Eurazië die de Amerikaanse strateeg Brzezinski omschreef als volstrekt onaanvaardbaar voor de Amerikaanse buitenlandse politiek, omdat die combinatie machtiger zou zijn dan Noord-Amerika. Het handhaven van zeehandelsroutes over de wateren die beheerst worden door de Amerikaanse marine, is dus een Amerikaans belang. China volgt een dubbele strategie: het bouwt langzaam een marine op die in staat is om op regionaal niveau de Amerikaanse te evenaren, maar legt ook pijpleidingen en transportroutes door centraal Azië aan.

PIRATERIJ

Zolang de maritieme handelsroutes van belang zijn zullen ze een aantrekkelijk doel vormen voor piraten. Zoals wel vaker bij georganiseerde grootschalige misdaad is dit een bedrijfstak waar voormalige vissers en berooiden nomaden seizoensarbeid kunnen vinden. De structuur van deze industrietak impliceert handhaving van veilige thuisbases in Somalië. Dat betekent dat plaatselijke machthebbers ook een aandeel willen van de inkomsten. Omdat de kaapindustrie grootschaliger wordt moeten er hoge investeringen worden gedaan, soms door buitenlandse investeerders. Het voortbe-

Er is dus wat de beheersing van de wereldzeeën betreft niet zoveel veranderd sinds de hoogtijdagen van het Britse rijk, eind 19e eeuw.

viel elk centraal gezag weg en werd vervangen door de macht van krijgsheren uit de clans en radikaal-islamitische guerrillastrijders. De VN heeft een vredesmissie van de Afrikaanse Unie gemandateerd die met grote moeite een 'overgangsregering' ondersteunt die nauwelijks meer dan een deel van het stadscentrum van Mogadishu beheerst. De Europese Unie heeft zich hierin gemengd door de opleiding van het regeringsleger

MEI 2009,
COMBINED
TASK FORCE
151 HOUDT
PIRATENSCHIP
AAN .

Foto: Eric Beauregard, US-Navy

staan van het wetteloze gebied in het voormalige Somalië, speelt een essentiële rol hierin. Een poging van de plaatselijk stamoudsten en radicaal religieuze leiders om die toestand te beëindigen en tot een compromis te komen, werd eind 2006 gesaboteerd door de VS, die een Ethiopische troepenmacht te hulp riepen. Sindsdien zijn de pogingen om een prowesterse staat te vestigen mislukt. Dit is de belangrijkste reden voor de groei van de piraterij en dus ook van groot belang voor de piraterijbestrijding.

De manier waarop dat gebeurt is merkwaardig. Na de terugtrekking van de Amerikaanse interventie begin jaren negentig wordt er geen effectieve oplossing op land meer nagestreefd, maar wordt de nadruk gelegd op de bescherming van de schepen. Dat gebeurt door een grootschalige ontplooiing van marineschepen, afkomstig van alle landen wier handel door dit gebied wordt vervoerd. Er is een veilige vaarzone vastgesteld die door de marineschepen wordt beschermd. Maar de afstanden zijn immens en bovendien hebben de piratenoperaties zich verder van de kust verplaatst. Dat gebeurt met moederschepen die de kleine aanvalsboutjes vervoeren waarmee de overvallen worden uitgevoerd. Omdat het onmogelijk is om de hele oceaan af te dekken, is men vooral reactief bezig. Men stuurt fregatten op de

gekaapte schepen af om ze terug te vervoeren. Toch heeft dit niet kunnen verhinderen dat er in 2009 20 schepen waren gekaapt en in de eerste negen maanden van 2010 nog eens 15. De escalatie heeft de roep om hardere maatregelen bewerkstelligd, waaronder een breder mandaat voor het gebruik van geweld tegen de piraten.

Dit is uitgemond in een initiatief tot een vrije-markt-oplossing, gefinancierd door de verzekeraars: het oprichten van een huurlingenvloot, die met een veel vrijer mandaat in actie zou komen tegen de piraten. De schepen zelf worden deels al bewaakt door bewapend personeel. De Nederlandse regering wil dat dit systeem wordt uitgebreid. Drijvende kracht hierin zijn de rederijen en de verzekeringsmaatschappijen, die steeds de losgeld moeten betalen, en besloten hebben dat het goedkoper is om contractanten in dienst te nemen.

GEOPOLITIEKE CONTROLE EN PIRATEN

Bij de bestrijding van de piraterij spelen ook geopolitieke belangen een belangrijke rol.

De grootste fout is het gebrek aan een oplossing voor de desintegrerende staat Somalië. Pragmatische oplossingen voor een herstel van het gezag worden met name door de VS gesaboteerd. Zo spelen de

geopolitieke belangen niet alleen mee bij het beheersen van de handelsroutes, maar ook in de manier waarop ze worden zeker gesteld. De georganiseerde misdaad vaart er wel bij.

Toch is er iets vreemds aan de manier waarop de piraterij wordt bestreden. Konvoovaart wordt niet toegepast, vermoedelijk omdat de snelle schepen dan worden vertraagd door de langzame – dat kost geld. Op interstatelijk niveau faalt de coördinatie. Zo zijn er drie verschillende grootschalige operaties voor het bewaken van de scheepvaartroutes: EU met operatie Atalanta, Operation Ocean Shield van de NAVO en de Amerikaans geleide Combined Task Force 151.

Bovendien treden landen zoals China ook afzonderlijk op. De staats- en alliantiebelangen gaan voor, ook als dat inhoudt dat men inefficiënt opereert. Dat is misschien slechts de afspiegeling van de geopolitieke belangen. De piraterijbestrijding kan dan ook het beste worden begrepen in termen van de geopolitieke strijd om de controle over deze handelsroutes. Omdat energiebelangen hierbij centraal staan, is deze strijd inderdaad, zoals Kaplan beweert, het belangrijkste geopolitieke theater ter wereld.

Karel Koster

Wetenschappelijk Bureau SP

Race om de Trans-Sahara

De reacties op de opstanden in Noord-Afrika en het Midden-Oosten maken weer eens duidelijk dat de olie- en gastoevoer naar Europa niet alleen afkomstig is uit Rusland (vooral gas) en de regio rond de Perzische Golf (vooral olie), maar ook uit Afrika (olie en gas). Door die opstanden denken we dan in de eerste plaats aan Algerije en Libië, maar voor de westerse energiebehoefte wordt ook olie en gas gewonnen in de regio rond de Golf van Guinee, met Nigeria als belangrijkste producent. Volgens de prognoses zal de Europese import van olie en gas uit deze regio de komende jaren alleen maar toenemen. Vanuit de West-Afrikaanse havens aan de Golf van Guinee is de olie sneller en mogelijk ook veiliger te transporteren naar Europa. Voor de gastoevoer is een Trans-Sahara pijplijn gepland die vanuit de Nigerdelta in Nigeria, dwars door Niger, via reeds bestaande gaspijpleidingen van Algerije naar Europa leidt. Beide routes krijgen te kampen met een veiligheidsprobleem en dit leidt weer tot militaire interesse van zowel de VS als Europa in deze regio.

Over deze transportroutes en de daarmee verbonden veiligheidsinitiatieven heeft de Quaker Council for European Affairs (QCEA) een paar maanden geleden de notitie 'Military Responses to Energy Security Problems: What role for Common Security and Defence Policy?' uitgebracht. Daaruit blijkt dat ondanks de tientallen onder Europese vlag gevoerde militaire en politionele interventies de Europese Unie nog steeds geen krachtige vuist weet te maken. Er zijn een paar zelfstandige Europese militaire acties op het Afrikaanse vasteland uitgevoerd die formeel een humanitair oogmerk hadden, maar niet echt veel om het lijf hadden. Bij andere militaire acties, zoals operatie Atalanta tegen de piraterij voor de Somalische kust, is de EU vooral onderaannemer of juniorpartner van de NAVO en de VS.

Voorlopig zijn de Verenigde Staten de EU dan ook een slag voor in West-Afrika. Eén van de laatste wapenfeiten van de regering Bush was het operationeel stellen van AFRICOM, het Africa Command van het Pentagon, dat bedoeld is om in Afrika met militaire middelen stabiliteit te helpen creëren, zodat politieke en economische groei kan plaatsvinden. De regering Bush noemde het veiligstellen van de toegang tot Afrikaanse olievoorraden van "strategisch nationaal belang". Men verwacht dat het Afrikaanse aandeel in alle door de VS in 2015 te importeren olie zo'n 25% zal zijn: meer dan de VS uit het Midden-Oosten importeren. Nigeria alleen al zal 10% van de Amerikaanse olie-import voor haar rekening nemen.

De Europese landen laten zich echter toch niet onbetuigd. Zo kondigde premier Brown in 2008 aan dat het Britse leger Nigeriaanse veiligheidstroepen zou trainen in het beschermen van de oliefaciliteiten tegen aanvallen van opstandelingen. De eveneens in 2008 gepubliceerde herziening van de Europese Veiligheidsstrategie benadrukt de toegang tot fossiele brandstoffen als een belangrijk gemeenschappelijk veiligheidsrisico van de EU.

Ook in deze Afrikaanse Golf was de Amerikaanse marine Europa te snel af. Al in 2004 toonde zij haar spierballen door een marineoefening voor de West-Afrikaanse kust en sindsdien is haar maritieme aanwezigheid in deze wateren alleen maar toegenomen. In 2007 nam een Frans marineschip deel aan een door de Amerikanen geleide oefening voor de kust van Kameroen om marineofficieren te trainen van de olieproducerende of doorvoerlanden Gabon, Sao Tomé en Principe en Kameroen (waar de olie van Tsjaad verscheept wordt). Datzelfde jaar vond ook een operatie plaats met marineschepen afkomstig uit Duitsland, Portugal, Denemarken en Nederland. Zo bereidt het Westen zich voor op militaire acties tegen de piraterij in de Golf van Guinee.

'CRIMINALITEIT'

In het rapport over piraterijbestrijding op zee dat de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) onlangs op verzoek van de regering uitbracht, wordt Nigeria als derde regio genoemd naast de Straat van Malakka en Somalië. De AIV spreekt

van een sterke stijging van het aantal incidenten bij zeetransporten naar offshore olie-installaties voor de Nigeriaanse kust. Ze wijst in haar rapport heel nadrukkelijk op de politieke oorzaken van de strijd die de gewapende militieën zoals de Movement for Emancipation of the Niger Delta (MEND) tegen de Nigeriaanse overheid en de oliemaatschappijen voeren, maar beschouwt de MEND vervolgens toch vooral als een criminele club. Daarbij wijst ze erop dat deze 'criminaliteit' zich de afgelopen jaren vanuit de Nigerdelta heeft uitgebreid naar de kustwateren van Kameroen en Equatoriaal Guinee. Daar werd onder andere een aanval uitgevoerd op een Kameroenees fregat, waarbij 21 militairen werden gedood en door de aanvallers grote hoeveelheden wapens en munitie werden buitgemaakt. De AIV zoekt de bestrijding van deze piraterij vooral in de veiligheidssector en niet in een politiek initiatief vanuit de Nigeriaanse overheid en de oliemaatschappijen in de richting van de bevolking van de Nigerdelta die zich als kind van de rekening beschouwt.

DOOR DE WOESTIJN

Het idee van een gaspijpleiding van Nigeria dwars door de Sahara naar Europa dateert al uit de jaren zeventig van de vorige eeuw. In 2002 sloten de regeringen van Nigeria en Algerije een overeenkomst om deze pijpleiding daadwerkelijk aan te leggen met de steun van economische stimulerings- en ontwikkelingsfondsen van de New Partnership for African Development (NEPAD). De pijpleiding zou ook gas transporteren naar de bevolking in het noorden van Nigeria, het zuiden van Algerije en het daartussen gelegen Niger met een eventuele aftakking naar Mali en Burkina Faso. Zo heeft Nigeria al eerder deze eeuw met steun van de West-Afrikaanse economische gemeenschap ECOWAS de West-African Gas Pipeline aangelegd om gas te leveren aan Benin, Togo en Ghana.

Die pijpleiding ligt er inmiddels al weer een paar jaar, maar er vloeit nog steeds geen aardgas door. Dat komt deels door constructiefouten, deels door aanslagen op de pijpleiding zelf of op directieleden van bij de aanleg en exploi-

pijplijn

tatie betrokken maatschappijen.

Voor de aanleg van de Trans-Sahara pijpleiding (ook wel NIGAL pijpleiding genoemd, naar Nigeria, en Algerije) lijken echter extra financiële middelen noodzakelijk. In juli 2008 begon het Russische staatsbedrijf Gazprom besprekingen met de Nigeriaanse overheid. Een maand later werd de Europese Unie plotseling wakker geschud door de Russisch-Georgische oorlog en sindsdien tracht de EU te voorkomen dat ze voor de gasimport uit Nigeria de Russen opnieuw tegenkomen. Dat was al eerder het geval bij de leveranties vanuit Rusland zelf en bij de pijpleidingen die net iets ten zuiden van Rusland van het Kaspische bekken naar Europa lopen (de Nabucco-pijpleiding bijvoorbeeld). De race om de Trans-Sahara pijpleiding met de Russen is vooralsnog nog niet gelopen: de concurrerende aanbiedingen betreffen niet alleen geld maar ook investeringen in de lokale gasinfrastructuur in Nigeria, Niger en Algerije, zodat de lokale bevolking ook van gas kan worden voorzien. De investeringen daarin, in plaats van direct in duurzame energievoorziening volgen weer een Westerse agenda. Volgens de planning zou in de loop van dit kalenderjaar wel duidelijkheid in de uitkomst van deze slag moeten komen, want in 2012 wil men met de bouw beginnen zodat het gas vanaf 2015 noordwaarts kan vloeien.

ENERGIEHONGER

De veiligheidsrisico's rond de Trans-Sahara pijpleiding blijven niet beperkt tot de opstandelingen in de Nigerdelta of andere conflictregio's in Nigeria. Ook Niger en Algerije zijn niet vrij van conflicten. In Niger vechten de Toareg een strijd uit met de regering over de verdeling van de lusten en lasten van de uraniumwinning in het noorden van het land. Ook weer een gevolg van de onstillbare energiehonger van het Westen. Een jaar geleden vond in dit land, dat tot de vijf armste landen ter wereld behoort, de zoveelste staatsgreep sinds de onafhankelijkheid plaats. En ook in Algerije is de situatie bepaald niet stabiel. Tot tien jaar geleden was het land verwickeld in een burgeroorlog en ook daarna vonden regelmatig aanslagen plaats op olie- en gas-

installaties. De Algerijnse overheid investeert nu stevig in veiligheidstroepen om deze installaties te beschermen. Hoewel ze een direct ingrijpen van de EU bij de bescherming van de Trans-Sahara pijpleiding niet voor de hand zien liggen, vermoeden de opstellers van het Quaker-rapport wel een betrokkenheid van de EU bij het trainen van deze veiligheids-

troepen in de drie betreffende landen. Dat betekent vooral een ondersteuning van regimens die bij de energievoorziening de belangen van het Westen voorrang geven boven die van hun eigen bevolking. Waar hebben we dat eerder gezien?

Jan Schaake

Het Amerikaanse leger zoekt naar werk

Een reddende engel met loden vleugels

Het Haags Vredesplatform heeft contact met initiatiefnemers van de Haagse Klimaatcoalitie, die zo'n plaatselijke basisbeweging willen oprichten om de aandacht te vestigen op de gevolgen van klimaatverandering. Via allerlei organisaties wil deze beweging zorgen voor de organisatie van de maatregelen die uit lokale initiatieven komen om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan, en dat er druk wordt uitgeoefend op de rijksoverheid. In dit verband gaf Wouter Veening, directeur van het Institute for Environmental Security, verschillende lezingen. Uit zijn presentatie over de gevolgen van klimaatverandering voor oorlog is het onderstaande artikel gedeeltelijk voortgekomen. Vooral de rol van het leger wordt erin ter discussie gesteld.

Foto: Jan Bervoets

In de Verenigde Staten is het klimaatvraagstuk merkwaardigerwijs door het leger op de kaart gezet. In 2007 publiceerde het Pentagon een rapport van haar denktank de CNA (Security And Climate). In dit rapport werd vermeld dat de globale klimaatverandering een "bedreiging voor de veiligheid" was. Allereerst zou de stijging van de zeespie-

voor bestemde gebieden, iets wat wellicht met een kritisch oog moest worden bekeken – de oplettende lezer van ons Magazine herkent dit ook als agendapunt van de NAVO, waarop wellicht elders in dit dossier zal worden ingegaan.

Zeer diep kan men ingaan op de dreiging van nieuwe oorlogen als gevolg van de klimaatverandering. Verslechtering van de bodemkwaliteit is bijvoorbeeld een van de oorzaken van tribale conflicten in diverse gebieden in Afrika, zoals de stammenconflicten in Kenia en de burgeroorlog in Darfoer. Ontbossing en intensieve visserij aan kusten wordt bevorderd door de export naar de Westerse landen. Nederland importeert bijvoorbeeld zijn garnalen uit tropische landen en draagt daardoor bij aan de verwijdering van mangrove. Ook bevorderen Nederlandse baggermaatschappijen met hun havenaanleg het overstromingsgevaar van laag gelegen kunstgebieden. Door de import van (genetisch gemanipuleerde?) soja uit Brazilië en palmolie uit Indonesië (Unilever!) helpt ons land mee aan het kappen van het regenwoud. Als we denken dat militaire interventies door de Westerse landen een oplossing bieden, lijkt dit op de terugkeer van de discussie over de ethische noodzaak van kolonialisme, zoals we die uit de tijd van

de kwestie Nieuw-Guinea kennen. Of de invloed van klimaatverandering op plantaardige bovengrondse grondstoffen, waarvan de winning door het Westen hier terloops met enkele voorbeelden is aangestipt. Klimaatverandering leidt soms tot illegaliteit, zo bevordert waterschaarste in Afghanistan de verbouw van de opiumplant papaver, die minder water nodig heeft dan graan. In het CNA-rapport wordt hierover echter niets vermeld.

NIEUWE FUNCTIE?

Uit het CNA-rapport blijkt dat de voorkeur uitgaat naar veel mooiere doelen. Naast de uitbreiding van de taakstellingen (reeds via het NAVO-overleg bekend) ziet het Pentagon volgens het rapport ook een nieuwe functie voor het leger in de toekomst. De krijgsmacht zou kunnen worden omgevormd voor het verlenen van grootschalige hulpverlening zoals bij de grote overstromingen in Pakistan en India. Het leger zou meer moeten investeren in noodhospitals, materiaal voor watertransporten en reddingshelikopters. (Het zou mooi zijn als ze dat financierden met het geld van de onderhand tot afschaffing gedoemde JSF's.) Nog staan de filmbeelden gemaakt door John Fernhout van Walcheren in

Opposanten wijzen op het feit dat er ook in Haïti olie kan worden gewonnen...

gel een bedreiging vormen voor de Amerikaanse bases in de oceanen, in het bijzonder voor het strategisch belangrijke Diego Garcia, vanwaar Amerika nu eenmaal zijn raketten naar het Midden-Oosten moet kunnen sturen. Maar ook wees men erop dat 70% van de militaire transporten op fossiele brandstoffen gaan, waardoor het noodzakelijk werd om deze grondstoffen zeker te stellen in de daar-

1944 (uit *Why we fight* van Frank Capra) en de DUKWs uit de watersnood van 1953 op ons netvlies gegrift. Moeten Westerse legers dan permanent als reddende engelscharen paraat staan?

De beelden van weleer zijn overschaudwd door latere ervaringen. Was er door het Pentagon wel rekening gehouden met de kritiek die het leger van Bush kreeg voor zijn optreden na de orkaan Katrina twee jaar vóór het Pentagonrapport? Of het meer recente optreden van het Amerikaanse leger in Haïti, over zinloze inbeslagname van de schaarse infrastructuur en belemmering van de meer effectieve hulpverlening door anderen ten behoeve van de openbare orde of eigen veiligheid. Op de dag nadat de ramp plaats vond, berichtte Obama's regering dat er een hele *Marine Expeditionary Force* klaar lag "om te helpen bij het herstel van de orde" als er "chaos" zou ontstaan. Maar wat de bevolking van Haïti het hardst nodig had: voedsel, eerste hulpverleners met hun gespecialiseerde apparaten, dokters met medische voorzieningen en apparatuur, ingenieurs, zware apparaten en zware puinruimers, dat alles bleef uit. Terwijl Obama in navolging van Bush en Clinton zich vooral militair liet gelden, stuurde Cuba meer dan 400 artsen waarop aanvulling volgden; Cubanen, Argentijnen, IJslanders, Nicaraguanen, Venezolanen, en vele anderen waren al ter plaatse bezig – met het redden van levens en het behandelen van de gewonden. Senegal had zelfs al land aangeboden aan Haïtianen die terug willen naar Afrika. En mogelijk dachten de Haïtianen hetzelfde als wat men in New Orleans van de hulp dat het leger bood: "de mensen hebben voedsel en onderdak nodig en de Amerikaanse regering heeft mannen met geweren gestuurd."

HULP IN DE PRAKTIJK

Onder de code *Operation Lantern Spike* namen de Amerikanen tijdelijk de Haïtiaanse infrastructuur over. Zij regelden het vlieg- en scheepvaartverkeer en stelden daarbij vooral veiligheidsprioriteiten voor eigen land. Op bevel van president Obama vlogen militaire vliegtuigen over het eiland "om de verwoestingen in kaart brengen." De eerste Amerikaanse bijdrage aan de militaire hulp voor Haïti was verkenningstuig waarvan de bemanning deskundiger is in het zoeken naar bewaarplaatsen van verborgen wapens en lanceerbases van raketten dan naar ver-

KOREA 1951, MOBIEL MILITAIR HOSPITAAL VAN NOORWEGEN

nielde infrastructuur. De bedoeling van het Amerikaanse optreden werd al snel duidelijk: transportvliegtuigen, marine-transportschepen, vier C-140 luchtbruggen en evacuatie naar Guantanamo op Cuba. Volgens een verslag van de *Washington Post* had de Verenigde Staten ongeveer acht ernstig gewonde patiënten geëvacueerd naar Guantanamo Bay, samen met de Amerikaanse ambassade medewerkers (prioriteiten volgens de Amerikaanse ambassadeur). Op dag drie voeren Amerikaanse schepen, waaronder torpedobootjagers naar Haïti. Volgens de *Washington Post* hield de permanente *task force* (die Amerikaanse maatregelen coördineert bij gevallen van massale migratie uit Cuba of Haïti) toezicht op de gang van zaken, maar was nog niet aan de uitvoering begonnen.

Voor Haïti was er echter niets geregeld. Achteraf gezien was onmiddellijke snelle toevoer van goederen nodig en een van onderaf geïmproviseerd herstel van de infrastructuur. Dat kan via sociaal-medische coördinatieteams met technische bijstand. Zij konden de bevolking van de verwoeste wijken opvangen in tentenkampen en hulp mobiliseren, voor zover

dit nodig was. Het zijn dit soort initiatieven waarmee men van meet af aan preventie kan organiseren tegen ziekten als cholera. Een jaar na de aardbeving werd duidelijk dat zoiets niet was gebeurd. Want de luchtverkeersleiding (verzorgd door het Amerikaanse leger) werede experts op dit gebied zoals de CARICOM (Caribische Gemeenschap Artsen Zonder Grenzen), het Rode Kruis uit Brazilië, Frankrijk, Italië, en zelfs uit Amerika. De militaire staf dacht nu eenmaal beter te weten. Vilein wijzen opposanten op het feit dat er ook in Haïti olie kan worden gewonnen...

Het leger zal gezien de gevolgen op lange termijn voor rampen een andere opvatting over zijn organisatie en zijn doelstelling moeten ontwikkelen dan wat er op dat punt in NAVO-verband wordt gepropageerd, en dat vergt een structureel denken waartoe een militair systeem, dat op oorlog is gericht, wellicht niet in staat is.

Jan Bervoets

Van brandstof als conflictstof naar coöperatie

1 EEN VERANDEREND VEILIGHEIDSBELEID

De politieke en veiligheidssituatie in de wereld is in de vorige eeuw ingrijpend veranderd.

De Sovjet-Unie hield op te bestaan, het IJzeren Gordijn verdween, optimisme vergezeldte ons binnentreden in een periode van hernieuwde hoop op vrede en stabiliteit. Dit optimisme is sindsdien verdampt. Vele nieuwe politieke, religieuze en etnische gewapende conflicten zijn losgebarsten in Europa (bijvoorbeeld Bosnië, Kosovo, Tsjetsjenië, Georgië), op andere continenten (bijvoorbeeld Rwanda, Kongo, Soedan) of vanuit onoverholen Westerse belangen (bijvoorbeeld Irak en Afghanistan).

Tegelijkertijd zouden hernieuwde spanningen tussen Rusland en 'Westerse' geallieerden zelfs een nieuwe wapenwedloop en een nieuwe 'Koude Oorlog' kunnen oproepen...

Toen de Koude Oorlog eindigde werd de ontwikkeling van samenwerking tussen voormalige tegenstanders, tussen Oost- en West-Europese staten gestimuleerd. De NAVO bood Centraal- en Oost-Europese landen snel een lidmaat- of partnerschap aan, waardoor haar invloedssfeer ver naar het Oosten werd uitgebreid.

Gedurende dezelfde periode bouwde ook de Europese Unie haar instrumenten uit om een gezamenlijk buitenlands beleid te voeren. Dit ging vergezeld van een militaire component, die van de lidstaten vergde dat ze hun militaire capaciteiten versterkten. Tegelijkertijd liet de EU toe, dat de vroegere Oost- en Centraal-Europese staten sneller in de militaire alliantie werden geïntegreerd dan in de politieke unie. Op deze wijze werd de samenwerking tussen Oost en West in belangrijke mate gemilitariseerd.

We zien dat zowel de EU als de NAVO openlijk verklaren, dat zij bereid zijn de Europese behoeften in termen van hulpbronnen, energie en grondstoffen – met

Tekening: Feleia

inbegrip van de aanvoerroutes – te verdedigen, zondig met militaire middelen. Een nieuw begrip deed zijn intrede: 'energieveiligheid.'

Inmiddels is de tweedeling van de Koude Oorlog grotendeels verdwenen, maar we leven nog steeds in een verdeeld Europa... Ver van het 'Gemeenschappelijk Europees Huis' zoals Michail Gorbatsjov het eind jaren tachtig noemde...

Over welk Europa hebben we het namelijk? Hooft Rusland daar ook bij?

Hebben we het over het Europa van de Europese Unie, het Europa van de West-Europese Unie, het Europa van de NAVO, het Europa van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, het Europa van de Raad van Europa – om maar een paar Europese gestalten te noemen?

2 VEILIGHEID OF VREDE: MARKTECONOMIE OF DUURZAME ONTWIKKELING

Het huidige dominante economische model is noch rechtvaardig, noch duurzaam. In dit wereldwijde systeem is de macht verschoven naar onpersoonlijke wereldmarkten, internationale financiële instituties en transnationale corporaties. Dit vergroot de al bestaande ongelijkheid tussen en binnen volkeren en lijkt op een voortzetting van 500 jaar kolonialisme.

Grote spelers in die globale markt vallen nu buiten de controle van individuele overheden. Transnationale maatschappijen zouden moeten worden gecontroleerd door mondiale instituties om de negatieve aspecten in termen van minimum lonen, sociale en milieukosten tegen te kunnen gaan. De hervorming

van de Verenigde Naties zou mede op dat doel gericht moeten zijn. De internationale economische architectuur is dringend aan hervorming toe!

Zijn we ons bewust dat in de meeste gebieden die getroffen worden door oorlog en gewapende conflicten vandaag de dag – op de achtergrond – een intensieve competitie rond grondstoffen en energie een belangrijke conflictbevorderende rol speelt?

Een voorbeeld. Onlangs gaf China aan de export van zeldzame aardmetalen (bijvoorbeeld cerium, dysprosium, erbi-um, lanthanium, neodymium, terbium, yttrium, zirkonium) met tenminste 35% te beperken in het kader van een scherper milieubeleid in eigen land. Sinds die aankondiging is de prijs van sommige van deze metalen verzevenvoudigd. China is echter wereldwijd goed voor ruim 90% van de winning van deze metalen! En daarvan is juist moderne technologie in computers, telefoons, maar ook van windmolens en de batterijen van hybride auto's afhankelijk! In centraal Afrika zijn meer dan zeven landen betrokken geraakt bij de gewapende strijd in Kongo en Zaïre om een gebied dat rijk is aan dit soort ertshoudende mi-

neralen, maar ook goud en diamanten.

Door deze ontwikkelingen zouden we onze aandacht moeten richten op de ernstige behoefte aan veiligheid voor allen, in plaats van onszelf, of met andere woorden op de behoefte aan werkelijke duurzame ontwikkeling voor allen en alles (de schepping)!

En dus, omdat deze wereldwijde strijd om grondstoffen veelal de oorzaak is van gewapende conflicten en oorlogen, dienen we nog actiever deel te nemen aan de strijd voor rechtvaardige verdeling van kooldioxide-uitstootrechten, een gelijkwaardige toegang tot natuurlijke hulpbronnen en het inzetten van duurzame vormen van energie!

Dit zijn de uitdagingen voor de ontwikkelings-, de milieu- en de vredesbeweging in de 21-ste eeuw! Het ondersteunen van de totstandkoming van duurzame ontwikkeling. Het ontwikkelen van effectieve instrumenten voor een rechtvaardig delen van hulpbronnen en het doen ontstaan van een wereldwijd bestuursstelsel als middel om gewapende conflicten en oorlogen te voorkomen. Dit zou *onze preventieve oorlog* moeten zijn: tegen nood, ongelijkheid en armoede!

3 DE EUROPESE GEMEENSCHAP MOET ZICHZELF OPNIEUW UITVINDEN: NAAR EEN NIEUWE EEG

Rusland en zijn bondgenoten zien met lede ogen aan dat de VS via de NAVO en – in mindere mate – de EU hun grondgebied omsingelen.

Bij dit alles speelt de energiepolitiek een centrale rol. We hebben al verschillende keren gezien dat Rusland de “energiekaart” uitspeelt als het beleid van buurlanden niet bevalt. Verschillende keren werd, vooral gedurende de winterperiode, de kwetsbaarheid van Europese staten door de afhankelijkheid van aardgas uit Rusland gedemonstreerd.

In 2007 verbruikte de EU bijna 500 miljard kubieke meter gas. Hiervan is ongeveer 40% afkomstig van eigen Europese voorraden die snel op beginnen te raken. De voorspelling is dat tegen 2020 er ruim 30% minder eigen gasproductie zal zijn dan in 2007. Tegelijkertijd wordt verwacht dat de vraag naar aardgas in diezelfde periode met ongeveer 20% zal toenemen. Dat betekent dat we op zoek moeten naar leveranciers buiten de EU. En dat terwijl we nu al ruim 60% van de behoefte aan gas importeren!

Ruim 80% van het geïmporteerde gas komt nu uit met name drie landen: Noorwegen, Algerije en Rusland. Daarvan neemt alleen Rusland thans meer dan 40% voor zijn rekening.

Zelfs het Europese duurzaamheidsbeleid draagt – wonderlijk genoeg – bij tot het toenemende belang van aardgas als energiedrager. Het streven van de EU naar 20% minder CO₂ uitstoot in 2020 leidt om twee redenen tot een grotere vraag van aardgas. Ten eerste omdat gasgestookte elektriciteitscentrales verhoudingsgewijs minder CO₂ uitstoten dan kolen- of oliestookte. Ten tweede omdat ze flexibeler zijn uit te schakelen en in te schakelen, zodat duurzame vormen van energie (zon, water, wind, aardwarmte) opgewekte elektriciteit makkelijker in het net te voeren is.

De lidstaten van de Europese Unie in hun energiehonger de afhankelijkheid van Russisch aardgas te verminderen door onder meer een pijpleiding te plannen die gas uit Turkmenistan via Turkije naar Europa kan laten stromen, de zogenoemde Nabucco pijplijn. En zelfs een pijplijn dwars door de Sahara, de Trans-Sahara pijplijn, aan te leggen waardoor gas uit Nigeria naar Europa kan stromen.

Tekening: Peleia

De vraag bij dit alles is natuurlijk: is dit werkelijk nodig? We kunnen het geld dat geïnvesteerd moet worden maar één keer uitgeven... Kunnen we dat niet beter besteden, bijvoorbeeld aan het ontwikkelen van een ander energie- en veiligheidsbeleid?

Eerder is aangegeven dat het concept veiligheid – met name door de NAVO – gaandeweg werd gemilitariseerd.

De Verenigde Naties, de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en – in beginsel ook de Europese Unie – benaderden veiligheid echter van oudsher vanuit een veel breder perspectief, zodat vredesopbouw, het respecteren en ontwikkelen van mensenrechten, het stimuleren van democratische processen en het rechtvaardig delen van natuurlijke hulpbronnen daarvan integraal deel uitmaken.

Een mogelijk alternatief voor deze ontwikkeling is daarom nog steeds het oorspronkelijke model van de VN, EU en de OVSE: samenwerking om gedeelde veiligheid, gedeelde verantwoordelijkheid en gedeelde hulpbronnen te ontwikkelen.

De Europese Gemeenschap zou zichzelf opnieuw moeten uitvinden en minder in de oude tegenstellingen denken.

Recent dringt Rusland er op aan dat er meer samenwerking gezocht zou moeten worden bij het oppakken van de grote uitdagingen van deze tijd: energieschaarste, klimaatverandering, vrede en veiligheid. Rusland is daarbij wellicht ook bereid tot nieuwe vormen van samenwerking gebaseerd op de OVSE en het verdrag van Helsinki uit 1975. Het oude Europa wordt hierbij uitgedaagd minder aan de leiband van de Verenigde Staten te lopen...

Als de Europese Gemeenschap zich werkelijk opnieuw zou willen uitvinden, kunnen we terugrijpen op het oorspronkelijke concept van de Europese Kolen en Staal Gemeenschap uit de '50-er jaren, die destijds hielp om te voorkomen dat grondstoffen werden gemonopoliseerd en (opnieuw) ingezet als instrument bij een gewapend conflict.

In plaats van allerlei bilaterale samenwerkingsvormen op energiegebied zouden we gezamenlijk de EEG een nieuwe inhoud kunnen geven door met Rusland en haar nabuurlanden een nieuw multilateraal samenwerkingsverband te beginnen: een *Euraziatische Energie Gemeenschap* (EEG!). Dit kan voor de EU én

Rusland en hun bondgenoten een eigen-tijdse Gas en Olie Gemeenschap vormen, lessen trekkend uit herhaalde conflicten over aardgas in de afgelopen jaren. Door intensievere samenwerking kunnen we schaarser wordende fossiele energiebronnen efficiënter en spaarzamer benutten en tegelijkertijd gezamenlijk zoeken naar alternatieven, samen de dreigende klimaatverandering tegengaan en werken aan duurzaamheid.

Met inzet van de geroemde 'soft power' van de EU kunnen de mensenrechten in een steeds grote wordende politieke unie worden gewaarborgd.

In mijn toekomstbeeld kan deze ontwikkeling zelfs de weg banen voor Rusland en sommige van haar bondgenoten om lid te worden van een inmiddels gemoderniseerde EU! Dan kunnen we eindelijk ook de twee Europese parlementen die zij aan zij opereren (dat van de EU en de Raad van Europa) integreren.

Nauwere samenwerking binnen de OVSE kan het opheffen van de NAVO in-luiden. In die nieuwe situatie is er geen plek meer voor de NAVO, aangezien de meeste Oost- en Centraal-Europese landen, met inbegrip van Rusland, dan deel gaan uitmaken van de vernieuwde politieke unie. Eindelijk het Gemeenschap-pelijk Europese Huis!

4 NAAR NIEUWE VERHOUDINGEN WERELDWIJD

Het geschetste perspectief zal de internationale verhoudingen transformeren en een totaal andere veiligheidsarchitectuur voor de (breed gedefinieerde) Europese regio opleveren.

Eén die meer uitgaat van verzoening tussen Oost- en West-Europa, onderlinge democratische controle door lidstaten, het volgen van elkaars status in termen van mensenrechten, het ontwikkelen van effectieve verificatie instrumenten hier-toe en het elkaar ondersteunen met wederzijdse economische steun. Zodoende de vrede bouwend in een steeds groter wordende 'Euro-Aziatische ruimte', een proces dat al in werking werd gezet door bijvoorbeeld de EU, de Raad van Europa en de OVSE.

Een soortgelijke ontwikkeling in de richting van meer samenwerking is zelfs in mondiaal verband noodzakelijk in de toekomst. Gedwongen door de wereldwijde crisis wordt er hard gewerkt om de internationale verhoudingen te veranderen. De VN heeft eindelijk

een forse reorganisatie doorgevoerd.

De Veiligheidsraad (VR) is vergroot en de mandaten versterkt. De vroegere permanente leden van de VR zijn vervangen door afgevaardigden van de verschillende regionale Unies die naar het voorbeeld van de EU zijn ontstaan, terwijl de praktijk van het benoemen van enkele roulerende leden voortgezet wordt. Alhoewel de Unies nog steeds vetorecht houden voorziet het feit dat zij een groter aantal landen en volkeren vertegenwoordigen in meer democratische betrokkenheid.

De ILO, WTO, UNDP, UNEP en UNICEF zijn samengesmolten tot een efficiëntere organisatie, die de naam Internationale Duurzame Ontwikkelings-organisatie (ISDO) kreeg. Het IMF en de Wereldbank werden samengevoegd tot een Internationaal Solidariteits- en Steunfonds (ISSF) dat de ISDO ondersteunt bij het stimuleren van een meer gelijkwaardige en rechtvaardige wereldwijde economische orde. De zogenaamde "hedge"-fondsen, "daredevil" kapitalisten en speculatieve handelaars die op de internationale markt actief waren zijn op een doeltreffende wijze gereguleerd. Een internationaal aanvaard systeem van ecobelasting en een valutawissel-belasting, de zogenaamde "Tobin tax", hebben een grote bijdrage geleverd tot het hervormen van het economische stelsel in een meer duurzame richting. Deze maatregelen resulteerden in effectieve overdrachten van de voorheen geprivilegieerde noordelijke wereldhelft naar de zuidelijke delen van onze ene wereld.

Tenslotte, maar niet in het minst: de mensenrechten van alle volkeren worden gerespecteerd wanneer de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens haar negentigste (2038!) verjaardag viert!

Eindelijk kunnen we echt gaan werken aan een rechtvaardiger, vredige en duurzame wereld.

Kees Nieuwerth

(bewerking van een Paper voor de derde Fair and Green Deal Conferentie in Tilburg, 3 februari 2011)

Aanbevolen literatuur:

Michael Klare 'Resource wars'

Quaker Council for European Affairs

'The Nabucco Pipeline'

Kees Nieuwerth '60 jaar NAVO: tijd om het veiligheidsbeleid te veranderen' (Kerk en Vrede brochure nr. 14)

Paasmars 2011 voor ontwapening en vrede

“De een zijn brood is de ander zijn dood”

De Paasmars voor Ontwapening en Vrede vindt dit jaar weer plaats op Tweede Paasdag. Die valt dit jaar op 25 april: één dag voor 26 april wanneer we herdenken dat het 25 jaar geleden is dat de ramp met de kerncentrale in Tsjernobyl een (inmiddels schijnbaar vergeten) einde maakte aan de Nederlandse ambities met kernenergie.

Als dood en ellende in voor ons tamenlijk onbekende streken plaatsvinden, lijkt het niet echt tot ons door te dringen en stappen we er weer betrekkelijk snel overheen.

Dat geldt ook voor de velen die door wapengeweld om het leven komen. Ook als het Nederlandse wapens zijn. Dat weten we niet of willen we niet weten. Het lijkt alsof alleen telt of we eraan kunnen verdienen en vervolgens beperken we ons graag tot de hightech waarmee zowel kernenergie als wapenproductie omgeven zijn. Goed voor onze kenniseconomie om dat soort industrieën in huis te hebben. Goed ook voor de werkgelegenheid. Je moet toch ergens je brood mee

verdienen en dat wapen of die kerntechnologie doodt uit zichzelf geen mensen. Toch?

Onder de titel “De een zijn brood is de ander zijn dood” willen we een einde maken aan dit sprookje. Tijdens de Paasmars zullen we in Almelo deze bedrijvigheid met dodelijke gevolgen langspelen. We beginnen om 12.00 uur bij het ROC (Regionaal Opleidings Centrum) van Twente dat vlak naast station Almelo ligt. Het ROC van Twente is door defensie ingehuurd om de uit Uruzgan terugkomende vrachtauto's, tanks, jeeps en gevechtsvliegtuigen op te knappen. Dat alles in het kader van het onderwijsprogramma om MBO-studenten wegwijs te maken in de defensiewereld. Bovendien weer een extra reden om de vliegbasis Twenthe open te houden.

Die vliegbasis komt ook aan bod als we door de Almeloze binnenstad heen trekken op weg naar het industriegebied “Bornsestraat.” Daar staan een aantal hightech bedrijven die enkele jaren geleden de handen ineen hebben geslagen

om het Twentse bedrijfsleven een rol te geven in de vliegtuigindustrie en met name bij de ontwikkeling van de Joint Strike Fighter. Vooral de Almeloze bedrijven Aeronamic (voorheen Urenco Aerospace) en VDL Enabling Technologies Group (voorheen Philips Almelo) spelen hierin een belangrijke rol en zullen door ons worden aangedaan.

De Paasmars zal om 16.00 uur eindigen bij de uraniumverrijkingsfabriek Urenco. Eén van de grootste producenten van verrijkt (en verarmd) uranium en via de spionage van Abdulkadir Khan de basis van de kernwapenprogramma's van Pakistan, Noord-Korea en andere landen. Daar zullen we ook stilstaan bij de slachtoffers van Tsjernobyl. Gelijktijdig met het protest in Almelo zal ook in het nabijgelegen Duitse Gronau geprotesteerd worden bij de daar gevestigde Urenco-fabriek. Ook als sluitstuk van een landelijke Paasmars (Ostermarsch).

<http://www.enschedevoorvrede.nl/nieuws.htm>

Hoe een geweldloosheidstripverhaal de Egyptische revolutie mede-ondersteunt

In het centrum van de inspirerende revolutie in Egypte bevindt zich een gemeenschap van jonge bloggers. Deze activisten bouwen voort op een verhaal over geweldloze verandering dat ze al maanden en jaren aan het verspreiden zijn.

Eén van de sleutelfiguren onder deze bloggers is Dalia Ziada, de directeur Noord-Afrika van het Amerikaans Islamitisch Congres. Zij stond in 2009 zowel in het tijdschrift Time als in het History News Network (HNN) vanwege haar werkzaamheden om een democratische stem in haar regio mee te helpen ontwikkelen.

In beide artikelen wordt Ziada's vertaling van het stripverhaal “Martin Luther King en het verhaal van Montgomery” in het Arabisch benadrukt.

Het stripverhaal over Martin Luther King is eind jaren '50, kort na de Montgomery Bus Boycot, uitgegeven door de Fellowship of Reconciliation, de Amerikaanse zusterorganisatie van Kerk en Vrede binnen de International Fellowship of Reconciliation.

De Fellowship of Reconciliation publiceerde dit boek in het Engels en in het Spaans. Het vervult de organisatie met trots dat dit werk inmiddels in het Arabisch is vertaald (en overigens ook in het Vietnamees en Koreaans) om de ideeën van Martin Luther King over geweldloos verzet tegen onderdrukking verder te verspreiden. Voortgaand op deze lijn roept de Fellowship of Reconciliation iedereen in Egypte en de rest van het Midden-Oosten op om geweldloze oplossingen te vinden voor de politieke, econo-

mische en sociale conflicten die daar op dit moment centraal staan.

Het oorspronkelijke stripboek is allang uitverkocht, maar de Fellowship of Reconciliation overweegt een (elektronische) heruitgave.

Vasten voor vrede in de moordhoofdstad van de wereld

Na tienentien gaat niemand meer de straat op in Ciudad Juárez, de Mexicaanse grensstad waar vorig jaar meer dan 3000 moorden werden gepleegd. Toch brachten tientallen mensen de nacht door op een plein om te vasten voor vrede. Met kaarsjes is op de trappen

van het monument het woord 'rechtvaardigheid' gevormd. Met hun vastenactie willen ze pleiten voor een betere aanpak van de onveiligheid.

Ciudad Juárez, ook wel bekend als de moordhoofdstad van de wereld, is het symbool van de mislukte oorlog tegen drugs die de conservatieve regering in 2007 begon. Er worden gemiddeld acht mensen per dag vermoord. Er was al veel geweld, maar de moord op de vijftien scholieren, precies een jaar voor de vastenactie, vormde het begin van een nieuwe golf van bloedbaden.

Ergens anders zou dit tot woede hebben geleid, maar hier amper. Onverschilligheid regeert in deze stad van 1,3 miljoen mensen. Volgens Elizabeth Flores, van de rooms-katholieke groep Pastoral Laboral de Juárez, zijn er een paar oorzaken voor aan te wijzen: "Veel mensen zijn hier niet geboren. Ze zijn hier voor werk en zijn niet geworteld. Door de uitbuiting in de maquilas (de fabrieken in de speciale exportzones) hebben ze weinig tijd over om ergens aan mee te doen. Maar het komt ook gewoon doordat we zoiets als dit nog nooit hebben meegeemaakt."

De missionaris van de Karmelieten, Peter Hinde, heeft een opvang voor daklozen die met HIV zijn besmet. Hij heeft een andere verklaring: "Het geweld begon met de NAFTA (het Noord-Amerikaanse Vrijhandelsverdrag uit 1994). Daardoor wordt het land armer. Er is geen beter economisch systeem voor drugshandelaren dan dit systeem."

Bron: www.dewereldmorgen.be

Palestijns verzet en geweldloosheid

In Engeland verscheen onlangs het boek 'Palestinian Resistance en NON-VIOLENCE' van Andrew Rigby. Daarin wordt de verborgen geschiedenis van het geweldloze verzet in de door Israël bezette gebieden beschreven.

Het boek maakt duidelijk dat in alle fasen van de strijd tegen de joodse migratie en de daarop volgende zionistische expansie en bezetting, het verzet van de meerderheid van de Palestijnse bevolking geweldloos was. Dit in weerwil van de gewelddaden en de geweldsretoriek die het beeld van het Palestijnse verzet naar buiten toe bepaalden.

Slechts ten tijde van de Eerste Intifada trad het geweldloos verzet op de voor-

grond. Toch was het ook buiten die periode een bepalende factor voor de standvastigheid en de hoop op bevrijding van de Palestijnse bevolking.

Het boek (ISBN: 978-9950-305-37-3) is uitgegeven door PASSIA Publications. Wie het wil bestellen kan het beste contact opnemen met de auteur a.rigby@coventry.ac.uk

Prijs voor Bang for your buck?

In een wedstrijd Shooting Poverty, door Oxfam Novib, staat onder de drie genomineerden de film Bang for your buck bovenaan. Deze film van Seth Chase en Brice Blondel gaat over de gevolgen van wapenhandel in Burundi, waar overal te koop aangeboden handgranaten dood en verderf zaaien. De journalist Teddy Mazine gaat rond in dit zich van burgeroorlogen herstellende land en ziet hoe in elk huisgezin en elke dorpsgemeenschap wel ergens een handgranaat in een huis met mensen wordt gegooid of een familiediner wordt verstoord. Deze verwoestende ploffers kosten nu eenmaal evenveel als het glas bier dat de geïnterviewden soms voor zich op tafel hebben.

De film (ca. 35 minuten) doet niets anders dan eenvoudigweg dit verhaal vertellen. En dat werkt uitstekend bij propagandabijeenkomsten tegen wapenhandel, bijvoorbeeld als men voorlichting geeft over het internationale wapenverdrag waarover de wereldgemeenschap in Genève in onderhandeling is. En laat ook zien dat er op dit terrein nog veel moet gebeuren.

De film circuleert via Oxfam Novib en misschien ook via Amnesty International, a movie that matters.

Vredesorganisaties bundelen zich voor actie tegen kernbommen

Dit jaar zal opnieuw aandacht worden gevraagd voor kernwapens, die nog steeds de wereld niet uit zijn. Dat blijkt uit een eerste overlegbijeenkomst, georganiseerd door 'No nukes'.

Op zaterdag 29 januari 2011 werd in het kantoor van IKV-Pax Christi een werkgroep No Nukes voorgesteld aan de vertegenwoordigers en activisten van di-

verse vredesorganisaties, die zich bezig houden met de strijd tegen de nog steeds aanwezige atoombom. Bij de bijeenkomst waren WILPF, het Hiroshimacomité, Pais, Vrouwen voor Vrede, het Haags Vedesplatform, Tribunaal voor de Vrede en Campagne tegen de Wapenhandel vertegenwoordigd, terwijl individuele vrouwen die zich inzetten tegen kernbepapening enthousiast aan het woord waren.

Symposium Vredeseducatie en jaarvergadering Pais

Op zaterdag 28 mei organiseert Pais een symposium waarin aandacht zal worden geschonken aan de verschillende wijzen waarop vanuit de vredesbeweging invulling wordt gegeven aan vredeseducatie.

Op het programma staan:

- Prof. Lennart Vriens over 'Wat moeten vredesgroepen met vredeseducatie?'
- Het vredeseducatieprogramma van het Huis van Erasmus.
- Wim Robben (SVAG) over het kinderproject in Brabant.
- Het vredeseducatieproject van het Vredescentrum Eindhoven.

Aanvang: 10.30 uur. Einde: ca. 14.00 uur. Na afloop van het symposium is er tot ca. 16.00 uur, de jaarvergadering van de vereniging Pais, die in tegenstelling tot het symposium alleen bedoeld is voor leden. Plaats: "Emma", Cremerstraat 245/247 te Utrecht

Nadere informatie: Nico Faber, tel. 071-521.14.72 of nicofaber.pais@case-ma.nl

Tentoonstellingen Museum voor Vrede en Geweldloosheid

T/m 31 maart: Vergeven – Verzoenen in Leiden

15 april t/m 14 mei: Onderdrukking en Bevrijding in Alkmaar

18 april t/m 6 mei: Vergeven – Verzoenen in Culemborg

Meer info: www.vredesmuseum.nl/info/agenda.php of 015-785.01.37

Extreem link(s)?

Een curieus boekje verscheen onlangs bij Boom juridische uitgevers. De titel is: De titel is: "Extreem link(s)? Een verkennend onderzoek naar linksgeoriënteerde initiatieven in Nederland".

Dit onderzoeksverslag maakt deel uit van het programma Politie en Wetenschap van de Politieacademie. De achtergrond is dat de laatste jaren "binnen de politiekorpsen deze vraagstukken geagendeerd zijn." Als voorbeelden worden gegeven "een toename van politiek geweld binnen het actiethema 'dierenwelzijn en rechten', "acties tegen het Nederlandse asiel- en vreemdelingenbeleid" en "activiteiten van de Antifascistische Actie (AFA)".

Het werkje is geschreven door onderzoekers van het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement en Bureau Beke in Arnhem. Het COT bediende zich vroeger van de duidelijker naam Crisis Onderzoeks Team en publiceert na een ramp rapporten waarin wordt uitgelegd waarom alles is misgelopen. Dit bleek een uitstekende vooropleiding voor de directeur van het COT, Uri Rosenthal, de huidige minister van buitenlandse zaken. Hij mag nu vrijwel dage-

lijks zijn specialisme als rampenuitlegger ten toon spreiden. Bureau Beke is een particulier onderzoeksbureau dat rapporteert over kleine criminaliteit en voetbalvandalisme.

Het meest opvallende in dit boekje staat achterin. Lange lijstjes van groeperingen waarvan je je kunt afvragen hoe extremistisch ze zijn. Er klopt iets niet aan die lijstjes. De groepen worden onderverdeeld in thema's. Onder het thema "vrijheid, repressie en mensenrechten" treffen we de Campagne tegen Wapenhandel, VD AMOK en WILPF aan. Maar er is ook nog een thema antimilitarisme. Daar staan dan weer AMOK, Coalitie Stop de NAVO, Haags Vredesplatform, IKV Pax Christi, INSUDOK, Ontwapen!, Stop Wapenhandel en XminY bij. Kerk en Vrede, Pais en Vrouwen voor Vrede landelijk schitteren door afwezigheid.

Ergens moet hier iets zijn misgegaan. Het raadsel wordt opgelost als we naar de "onderzoeksmethode" van deze wetenschappers kijken. Blijkt dat ze hun beeld van het hedendaagse 'linkse spectrum' hebben verkregen door indymedia.nl door te vlooiën. Op zich niets mis mee zolang je bedenkt dat lang niet alle groepen hun activiteiten daar aankondigen.

De vredesgroepen hebben bijvoorbeeld hun eigen media. Bovendien dringt de indruk zich op dat de thema's van de onderzoekers vrijwel dezelfde zijn als de onderwerpen uit de linkerkolom bij indymedia. Maar dat zijn onderwerpen van acties en kunnen niet één op één gelijkgesteld worden aan de groepen die de berichten doorgeven.

Zijn al deze groepen dus links-extremistisch? Nee, zo erg is het ook weer niet. De onderzoekers vinden dat je "terughoudend moet zijn met het gebruik van het 'label' extremisme". "Het begrip extremisme zou moeten worden gereserveerd voor initiatieven die fysiek, op personen gericht, geweld accepteren, faciliteren of uitvoeren en de democratische rechtsorde verwerpen." De overgrote meerderheid van de initiatieven opereert binnen de wet.

Toch mogen we hopen dat dit boekje binnen de politie niet al te breed wordt verspreid. De simpele inspecteur die wordt geconfronteerd met een actiegroep zal namelijk naar zo'n lijstje met de onduidelijke titel 'Overzicht van initiatieven' grijpen om vast te stellen of het misschien om 'extremisten' gaat. En dat kan dan maar weer zoals de auteurs terecht zeggen "irritatie (en overreactie van de zijde van de politie) opwekken".

Kees Kalkman

Het onderzoeksrapport is te downloaden via:
<http://www.politieenwetenschap.nl/pdf/Extreem.pdf>

Foto: Boyd Noorda

OP 5 FEBRUARI VOND IN AMSTERDAM OP DE DAM DE MANIFESTATIE DEMOCRATIE EN VRIJHEID IN EGYPTEN NU! PLAATS. DEZE WERD OPGEVROLIJKT DOOR VEEL SPREEKKOREN EN MASSAAL GEZONGEN VRIJHEIDSLIEDEREN. ER WAREN BORDEN MET LEUZES ALS: "MUBARAK OUT, DEMOCRACY IN" "DICTATUUR IS DODELIJK" EN "PROTECTION AGAINST MUBARAKSUPPORTERS".

Poëzie

Eergisteren was het oorlog
gisteren ook
en nog altijd in mijn heden
dat niet alleen van mij is

geld sluipt rond over de wereld
betaalt zichzelf met oorlog

oorlog mag zijn naam niet dragen
noemt zichzelf defensie

poëzie is het struikgewas
waarin ik me verberg
als de soldaten komen
in hun gierende tanks

Remco Campert